

# TEKST OG TALE

Den norske kirke arbeider med teksterekkene sine. Dette nummeret av NNK gjenspeiler dette. Vi lar skribentene arbeide parallelt med gammelt og nytt tekstmateriale til samme søndag. Hva betyr ny tekstrekke for søndagens preg? Spiller endringen i tekstutvalg noen rolle?

Arbeid med fornyelse av teksterekkene kan åpne for flere og store spørsmål: Hva betyr teksten for prekenen? Hva betyr Bibelen for gudstjenesten? Trenger vår forståelse av Bibelens plass i våre liturgiske sammenhenger fornyelse, eller holder det å renovere tekstutvalget?

Bibel, gudstjeneste og preken har hørt sammen lenge. Gudstjenesten er en selvfølgelig sammenkomst i de fleste norske kommuner hver søndag (selv om ikke så mange møter opp), og Bibelen hører med på festen. Prekenen er den naturlige taleform ved anledningen, og Bibelen er dens utgangspunkt. Slik har det vært lenge. Likevel har det selvsagt skjedd ting. Menneskene, troen og livet har forandret seg, og har påvirket gudstjenester, bibelbruk og forkynnelse. Denne påvirkningen har ikke alltid vært ukontroversiell. En virkelig stor forandring de siste tiår er at det nå blir sett på som positivt at man lar livet og menneskenes erfaringer virke inn på gudstjenestelivet. Men så er det likevel der vanskelighetene fortsatt sitter. I hvor stor grad og på hvilken måte skal hverdagen slippes inn i gudstjeneste og forkynnelse? Hvordan er det mulig å finne plass til viktige hverdagsspørsmål – være «aktuell» – og samtidig tale ut fra en bibeltekst?

Man kan spørre videre: Hvorfor fortsetter vi å lese bibeltekstene, og hjelper renovasjon av tekstrekker noe som helst? Det første kommer jeg tilbake til under. Et raskt og enkelt svar til det siste er at det hjelper i hvert fall på variasjonen. Vi får nye tekster å høre på og preke over. Hva det så betyr for den enkelte prest «å preke over», vil jeg gjerne vite

mer om, det kan være et bidrag til å nærme seg et svar på spørsmålet om aktualitet i forrige avsnitt. «Tekstnære preken» har vært en hedersbetegnelse blant meg selv og mennesker rundt meg. Forstått som en preken som faktisk forholder seg til den teksten den får utdelt, snakker om og ut fra teksten. Det er nok fint. Men hva er en tekstfjern preken, og er det også fint?

Flere av spørsmålene som så langt er stilt diskuteres lite offentlig nå for tida, selv om jeg vil anta at de framstår som gjenkjennelige og nærmest banale for den hverdagslige predikant, og selv om de kanskje også stadig vender tilbake i tekstsamtalemiljøer rundt omkring i prostier og andre arbeidsfelleskap. Liturgirevisjonen på sin side kan se ut til å ta prekenen for gitt, den diskuteres lite, den plasseres bare og får til dels fornyede omgivelser. Dette med forbehold om at jeg ikke kjenner diskusjonene bak forslaget som foreligger. Revisjon av tekstboka er tekstnær, den er opptatt av hvilke tekster som skal brukes, hvorfor og når. Hva mer bør vi tenke over nå, når vi likevel tenker oss om?

Jeg har stilt mange spørsmål. Redaksjonen kommer med et innspill til noen av dem i neste nummer. En ung og en eldre prest skal få samtale om hvordan de skriver prekenene sine. Og for øvrig: Spaltene er åpne. Hva er en preken? Hvordan bør den forholde seg til Bibelen? Hva er Bibelens plass i gudstjenesten?

Så tilbake til spørsmålet om «hvorfor»: Hvorfor holder vi fast på lesningen av disse tekstene? For min egen del er jeg ikke tvil om Bibelens aktualitet, jeg blir bare usikker på om vi bruker den på rett måte. Det jeg kjenner meg sikker på, er at den leverer fortellinger og refleksjoner som kan være bidrag til vår menneskelighet. Det bibelske universets livs- og menneskeforståelse inkludert sitt store mangfold, og Jesus som sentralfigur og åpenbaring av sammenhengene mellom liv, død og kjærlighet er for meg umistelige perspektiver. Men kanskje leser vi for mye (vanligvis tre tekster pr gudstjeneste), og basert på et for tradisjonelt utvalg? Kanskje burde vi vurdere å kontinuerlig gjøre jobben med å supplere Bibelen, også i gudstjenesten, med andre åpenbarende skrifter - teologisk tekst, annen faglig tekst, skjønnlitteratur - uten at det ansees for å være farlig innføring av tradisjonen ved Bibelens side? Tar vi for lett på både sammenhengen og mangelen på sammenheng mellom de forskjellige skriftene? Osv, osv. Det er bare å spørre og tenke i vei, lese forslaget til ny tekstbok med åpent og kritisk blikk – det fortjener det.

Innerst inne, bak alle bibelspørsmålene, handler dette antagelig om

hvorfor vi forkynner og hva vi vil med det. La meg ta veien dit, ved et steg helt inn i hverdagen: Jeg ville egentlig at denne lederen skulle handle om å kaste søppel ut av bilvinduet. Det engasjerer meg for tida. Som godt oppdratt sekstitallsbarn og tidligere speider med alminnelig respekt for naturen blir jeg storøyd hver gang jeg ser det. Hva er det som skjer, hvordan er det mulig å få det til? Hvordan greier menneskearmen å rulle ned vinduet, løfte søppelet og kaste det ut? Jeg snakker ikke om ispinner i tre og epleskrotter, dette er plast og papir og flasker og bokser. Jeg har ofte hatt lyst til å skrive ledere, leserbrev eller preke i kirken om den slags engasjerende hverdagsspørsmål. Helt til jeg gang på gang innser at min preken eller mitt leserbrev ville vært lite annet enn et selvgodt uttrykk for meg selv, mine verdier og mine holdninger, kombinert med at jeg ser ned på den andre. Samtidig tror jeg virkelig at vi kan finne evangeliet stille til stede i det at man ikke kaster søpla ut av bilvinduet. Den gode og livsbejaende menneskelighet utfolder seg i veien til søppeldunken etter endt biltur, mennesket tar vare på livet ved sin lille vandring med søpla. Og hva annet er det evangeliet i bunn og grunn handler om enn liv, død og kjærlighet? Livskreftenes seier og kamp over dødskreftene med kjærligheten som våpen. Dette er store ord, og det er i hverdagen det skjer. Det er der verdiene og holdningene lever. Det er de forkynnelsen i beste fall kan skape, forme, videreutvikle. Det er ikke tilfeldig hva som engasjerer meg, noe har formet meg.

Bibelen og forkynnelsen kan forme oss på gode og livsstyrkende måter. Jeg vil kjempe mot søppelkasting ved egne handlinger, men også med ord og forkynnelse. Men knapt nok med prekenen: ”Kast ikke søppel fra bil!” Et eller annet sted mellom bibeltekstene og min selvgode formaning ligger de riktige ordene. Det er de vi stadig leter etter. Jeg vil fortsette å lete etter disse ordene, også for å yte et bidrag til mindre søppelkasting. Jeg er nysgjerrig på hvordan andre gjør det, og gjentar: Spaltene er åpne.

*Marit Bunkholt*

# TANDEM

- om å sykle, ro eller danse til tekstar

## ROLV NØTVIK JAKOBSEN

Førsteamanuensis ved Det praktisk-teologiske seminar  
rn.jakobsen@teologi.uio.no

Dette nummeret av Nytt norsk kirkeblad presenterer lesingar av føreskrivne tekstlesingar frå pinsedag til sjette søndag etter pinse. Forfattarane har blitt bedne om å gjere bruk både av tekstane etter gjeldande ordning og dei som finst i forslaget til nye tekstrekker som fleire kyrkjelydar allereie er i ferd med å prøve ut. (Kyrkjelydar som prøver ut dei nye rekkene følgjer 2. rekke, mens dei andre gjer bruk av 1.rekke i den noverande ordninga.) Dette blir altså eit tandem-nummer. (Eller om du heller vil: eit stereoblad.) På dette viset ønskjer vi å slå fleire fluer i ein smekk:

- 1) Presentere nyttig lesestoff for kyrkjelydar der dei noverande tekstrekkene lyd.
- 2) Presentere minst like nyttig lesestoff for kyrkjelydar som prøver ut forslaget til nye.
- 3) Gjere det mogleg å samanlikne korleis tekstrekkene artar seg i praksis.
- 4) Presentere stoff som kan vere nyttig i den vidare høyringsrunden og i arbeidet fram mot den endelege versjonen av dei nye tekstrekkene.

Når ein skal prøve å samanlikne (sjå om tekstforlaga tråkkar i takt, om ein høyrer ulike ting i dei ulike øyra), er det viktig å klart for seg at dei to tekstrekkene er bygd

opp på ulikt vis. Disse forskjellane har sin grunn i nokre av dei uttrykte målsetningane ved forslaget.

Tilsynelatande er det viktigaste likt: Begge tekstrekkene presenterer to lesetekstar og ein preiketekst. Men i tillegg har forslaget ein poetisk tekst til kvar dag, gjerne ein Davidssalme til bruk mellom lesingane og også ein forteljande tekst som kan bli brukt ved passande høve. Og minst like viktig er det dei nye tekstforslaga ikkje har av intertekst: Tekstane forholder seg ikkje lenger til ei kollektbøn. I vår noverande ordning fungerer jo kollektbøna som ei lags leseforskrift som viser dagens tematikk og kva dei ulike tekstane har til felles. (Eller skulle ha hatt til felles. Kollektbønene som snart er ein saga blott, er ypparleg kjeldemateriale for å forstå kva liturgimakarane har tenkt tekstane seier og peikar mot. Ei eksegetisk nærlesing av dei ulike tekstane resulterer svært ofte i ei anna forståing. Det har vore kjelde til stadige lojalitetskonfliktar for prestar som har kjent seg forplikta både på bibeltekstane og på liturgiordlyd.) Dessutan er det i forslaget tre årsrekker mot to slik det er no. Og nokre av kyrkjårets dagar har fått ein litt anna profil. I materialet til dette nummeret kjem dette til uttrykk ved at Treiningssøndagen

igjen har blitt søndagens namn og alle dei etterfølgjande søndagane heiter x. søndag i treeiningstida. (Akkurat dette siste er ikkje identisk med den gamle tellemåten som vi no mest kjenner frå Landstads reviderte der ein rekna søndagane etter Treeiningssøndagen.)

Dei forskjellane som kjem til syne når ein samanliknar dei ulike forslaga til tekstrekker, korresponderer med nokre av dei viktige målsetningane ved denne reforma: Eit viktig utgangspunkt var å presentere større delar av det bibelske tekstmaterialet. Etter kvart vart det også eit mål å la dei ulike tekstane som lyd ein søndag, få kome til orde med sitt eige særpreg. Før har jo tekstar ofte blitt valt ut for at dei har passa inn i eit typologisk fortolkings skjema, kunne tolkast allegorisk i same retning eller av og til fordi dei inneheld det same ordet som ein kunne bruke som overskrift. Dei nye rekkene legg i større grad opp til dialog mellom tekstane: Målet er i større grad polyfoni enn ei dogmatisk meining. Nettopp fordi ein ønskjer at tekstane skal framstå på eigne premiss, vart det også viktig å unngå å kutte vilkårleg i dei. Eit rimeleg krav er jo at forteljingar, dersom i det heile mogleg, kan bli fortalt frå start til slutt.

Ein annan grunn til at forslaget til nye tekstrekker ser ut som det gjer, var ønsket om å ta lærdommar av det internasjonale nybrottsarbeidet som har skjedd i økumenisk samanheng dei siste åra. Dei som arbeida fram det nye forslaget, valde å leggje seg nær opp til ein skandinavisk modell der

dei nye tekstrekkene i dei finske og svenske kyrkjene vart ein viktig inspirasjonskjelde. Med tre årlege tekstrekker kan ein presentere fleire bibeltekstar enn i den noverande ordninga. Det er eit uttrykt ønske om at dette særleg skal kome det bibelske forteljingsstoffet til gode og at tekstane skal vere egna for høgtlesing. I arbeidet med tekstrekkene har også ønsket om inkluderande språk vore viktig. Det har i praksis betydd eit ønske om at tekstane skal synleggjere eit større mangfald når det gjeld måtar å framstille både Gud og menneske på, og også for framstillinga av forholdet mellom Gud og menneske. (Men allereie her vil jo det observante lesar ane ein mogleg konflikt med kravet om at dei ein-skilde tekstane skal framstå med sin eigen stemme. Og av og til er jo den stemmen prega av at tekstane har blitt til i patriarkalske samanhenger, for å seie det litt forsiktig.)

Tekstrekkene er meint å fungere saman med dei nye liturgiske forslaga. Dei nye liturgiske honnørorda fleksibilitet, involvering og kontekstualisering vil også føre til at tekstrekkene i større grad vil bli oppfatta meir som hjelpemiddel enn som lov.

Og då kan ein spørje seg: Er noko av alt dette i det heile synleg dersom ein samanliknar søndag med søndag? Og dersom det er tydelege endringar, er dei til det betre? Gjer det ein forskjell? Og er den forskjellen av det gode? Kanskje er det ikkje så lett å formulere skilnadene i ord. Elvis Costello sa ein gang: «Å skrive om musikk er som å danse til arkitektur.» God dans! ■

# KYRKJAS BURS DAG! - AND SO WHAT?

Gjeldande tekstrekke: Joh. 14, 23-29; 1. Mos. 11, 1-9; Apg. 2, 1-11.

Ny tekstrekke: P Salme 104, 27/28/29 omkved: v. 30 (No S 923); 1 Mos 1, 1-5; Apg 2, 1-11 el. 1 Kor 12, 12-13; Joh 14, 15-21.

## ROLV NØTVIK JAKOBSEN

Førsteamanuensis ved Det praktisk-teologiske seminar  
m.jakobsen@teologi.uio.no

### PINSEDAG

Eg veit at det er fleire av oss som synst det er vanskeleg å forkynne på pinsedagen. Det er fleire grunnar til det: Det dreier seg om svært store ting i tekstane for dagen: Om talehandlingar som både er forståelege for alle og som gjer noko med tilhøyrarane. Og det er ikkje så lett å leve opp til noko slikt i ei preike. Pinsa er i tillegg nesten blotta for folkelege tradisjonar. Blant dei som blir intervjua på gatene i samband med høgtider, er prosenten av dei som kan gjere greie for kva pinse er berre litt høgare enn dei som forbind noko med Kristi himmelfartsdag. Men i den kyrkjeskapte røyndommen er det ein viktig dag som inntil vidare gir namn til halvparten av dagane i kyrkjeåret. Som om dette ikkje var nok, er preiketekstane svært ofte henta frå evangelia og består av Jesus ord som vart sagt i forkant av påskehendin-gane. Det krev litt indrekyrkjeleg trening for å forstå at dette er ord med relevans for pin-sa som jo finn stad femti dagar etter påska. Utfordringa med pinseforkynning er at den lett kan bli svært så indrekyrkjeleg: Dette er kyrkjas bursdag! (And so what?) Og etter ein merkeleg, men svært verkekraftig logikk kan

det tilsvarende bli mindre forståeleg for folk flest. Slik kan pinsa framstå som nesten heilt utan relevans for det vanlege menneskelivet og alle dei konkrete utfordringane mennes-keslekta står overfor.

I denne situasjonen er viktig at kyrkja arbeider målbevist med å gjere innhal-det i pinsa tydeleg og på same tid relevant i forhold til heile skaparverket og det verkelege menneskelivet. Eg trur det derfor i framtida vil vere behov for ei dobbeltrørslé, både konsentrasjon og perspektivutviding. Konsentrasjon slik at den sentrale teksten om pinsehendinga (Apg. 2, 1-11) få den plas-sen den fortener i ei kvar pinsegudsteneste. Perspektivutviding betyr i denne saman-hengen å utforske korleis læra om Anden ikkje berre gir meining inni kyrkjerommet, men også i møtet med skaparverket i all sitt mangfald.

### PERSPEKTIVFORSKYVINGAR

Akkurat når det gjeld pinsedagen, er ikkje forskjellen mellom gjeldande kyrkjeårs-tekstar og forslaget til nye særleg stort. Dei tre førsterekketekstene er faktisk heilt identiske i dei to ordningane og evangelieteksten (Joh 14, 15-21) er den same i ordningane for andre rekke. Ein viktig forskjell er at forslaget legg

til rette for at teksten om påskehendinga kan lesast kvar søndag. Ein annan skilnad er at den gamaltestamentlege lesinga utover forteljinga om Babelstårnet ikkje er profettekst (Joel 3,1-2), men er henta frå skapingsforteljingane (1. Mos 1,1-5 i den andre rekka og 2,4b-9 i den tredje). Andrerekkelesinga fortel altså om Guds Ande som sveiv over vatna i opphavet. Tredjerekkelesinga handlar om livsanden som Gud bles inn i nasen og som gjer mennesket levande. Denne forteljinga står i eit står i eit spenningsfylt forhold til evangelieteksten i den tredje rekka: I Joh 20,19-23 blir det fortalt korleis den oppstadne Jesus anda på disiplane og sa: «Ta imot Den heilage ande!»

Utover dei tre lesetekstane for kvar søndag, er det nokre viktige skilnader mellom gjeldande gudstenesteordning og det nye forslaget: Kollektbønene sine bod på dagens kjenneteikn forsvinn i det nye forslaget. Det betyr i vår samanheng at pinsedagens kollektbøn som fokuserer på kyrkja og den einskilde kristne, ikkje lenger lyd i kyrkjelydens samling. I staden kan ein gjere bruk av salme 104 som poetisk tekst. Omkvedet lyd: «Du sender din Ande ut, dei vert skapte, du nyar opp att jorda i hennar skapnad.» I tillegg kan kyrkjelyden høyre meir om korleis det går på pinsedagen dersom ein gjer bruk av forteljingsteksten frå Apg. 2,1-18.

Slik sett gir dei nye tekststrekene ein betre konsentrasjon om pinseforteljinga og gir høve til å fokusere meir på samanhengen med skaparverket i det heile og ikkje berre tolke det heile i relasjon til kyrkja. Det kjem vel knapt som ei bombe at eg oppfattar det som skritt i riktig retning. Den spennande teologiske utfordringa for predikantar vil et-

ter dette vere å knyte samband mellom pinsehendinga på den eine sida og skaparverk og det allminnelege menneskelivet på det andre. I neste fase vil det vere viktig å arbeide med kva kyrkja og kristne ord og handlingar som dåp, syndstilgiving, forsoning og Kristi fred kan bety for alt skapt liv.

## BABEL OG VANSKEN MED Å FORSTÅ KVARANDRE

I begge ordningane presenterer den første rekka forteljinga om Babels tårn som eit motbilde til pinseforteljinga. Det eine er ei forteljing om korleis det har seg at «den eine ikkje skjønar kva den andre seier», det andre handlar om at «kvar og ein høyrde at det vart tala på hans eige mål». Den første forteljinga er den det er lettast å kjenne seg og samtida igjen i. Ruinane av det stolte tårnet er eit slags fast punkt ein kan gå utifrå for å skildre noko av det som har kjenneteikna menneskeslakta si historie. (I svært konkret forstand gjer den norske historikaren Gerhard Schönning bruk av forteljinga om Babelstårnet for å finne ut kor raskt menneska kunne flytte på seg og på det viset kunne slå fast når dei første menneska kom til Noreg.) I dag er Babel, staden der ein ikkje forstår kvarandre og der fellesskap bryt saman, eit av dei mest allment forståelege ord og omgrep i verda. (Korleis kan ein vite det? Jo, ved bruk av ny teknologi som internett. Søk på «Babel» og du får garantert fleire og meir mangfaldige treff enn på «pinse».) Forteljinga om Babelstårnet er ein god start for å skildre samtida og den konteksten vi er ein del av. Det merkelege er jo at nettopp all den nye teknologien som gjer det lettare å kommunisere og innhente kunnskap, ikkje nødvendigvis gjer at vi kjem

kvarandre nærmare som menneske. På toget og på førelesingane sit svært mange kopla opp til sin eigen private lydkjelde eller kan kommunisere til sitt eige private nettverk. Av og til kan ein få ei oppleving av at det berre er tilsynelatande at vi er i eit felles rom. Den same teknologien som har eit potensiale til å auke forståing og skape nye formar for fellesskap, viser seg i praksis å stå i vegen for at menneske kan vere i same rom med heile seg og vere utlevert til kvarandre. Kunnskapsteknologien gjer det ofte meir vanskeleg å forstå kvarandre. Ei klassisk skildring av Babelstårnets vekst og fall, av opplysningsteologen Christian Bastholm, fokuserer på forholdet mellom teknologi og språk for å forklare fallet. Fordi grunnplanet var så enormt svært, kunne ikkje dei ulike byggarane på tårnets ulike sider kommunisere direkte med kvarandre. Dei utvikla derfor eigne reiskap og måtar å handtere desse på. Når dei så skulle bygge det heile saman, vart denne teknologiske forskjellen øydeleggende og tårnet raste saman. I vår tid understrekar filosofen Hubert Dreyfus at læring og forståing ut over det heilt elementære, føreset at menneske er i same rom og risikerer noko ved å samhandle. (Kanskje, tenker eg etter opplevingar frå tog og førelesingar der alle sit kopla opp til sine eigne nettverk, kan kyrkja igjen framstå som eit felles rom der både kropp og sjel er til stades på same tid og i same rom som andre kroppar og sjeler.)

Det spennande med forteljinga om pinseunderet, er jo at det ikkje handlar om at alle forstår kvarandre ved å snakke det same språket. Det er nettopp dei ulike morsmåla som blir høyrte og forstått: Forskjellane blir ikkje utviska, men talen om Guds storverk

blir forståeleg utifrå heilt ulike kulturelle kontekstar og talemåtar. Tilhøyrarane var og fortsette å vere «partarar og medarar og elamittar, folk som har budd i Mesopotamia, Judea og Kappadokia, i Pontos og Asia, Frygia og Pamfylia, i Egypt og i områda ved Kyréne i Libya, innflyttarar frå Roma, jødar og proselyttar, kretarar og arabarar.» Og utfordringa for predikanten blir jo sjølvstøtt å finne ut korleis ein kan knyte denne talen om Guds storverk både til skaparverket og til Jesu ord og handlingar. Kanskje kan Grundtvigs salme om pinseunderet vere til hjelp for ei slik samanknytning: Grundtvig understrekar at «på alle folks tunger Guds ord genlød, / mangfoldig, mens ens i grunden.» Lyset frå Gud vart tent «hvordom levende røster Guds julebud / forkyndte på modersmålet.» Det er ein gnist av dette som stadig lever hos dei som no i etterkant syng salmar og den peikar framover: «Den gnist, den ulmer hos oss endnu, opblusser og i Guds time...» Forteljinga om pinseunderet er stadig ein utopi som peikar framover. Forteljinga om Babelstårnet er derimot umiddelbart forståeleg og gjenkjennelig.

## SKAPINGA OG ANDEN

Lesetekstane i framlegget til nye tekstrekker gjer det mogleg å tematisere sambandet mellom Skaparanden som sveiv over vatna i opphavet og den Anden som Jesus lovar skal kome og som verda ikkje kjenner. Og det gjer at vi vanskeleg kjem unna eit kreativt vidarearbeid med ein saksvarande pneumatologi. Kontroversen om det tilsynelatande uskuldige ordet «filioque» i den nikenske trusvedkjenninga kan vere eit godt utgangspunkt for eit slikt arbeid: Utgår Anden frå



Faderen som det står i den originale teksten som dei ortodokse kyrkjene gjer bruk av, eller frå Faderen «og Sonen» som dei vestlege kyrkjene vedkjenner (til vanleg, når dei ikkje feirar økumeniske gudstenester).

No kan ein sjølvsagt også her stille det ofte drepende spørsmålet «so what?» Er det mogleg og interessant å finne ut kven som hadde rett, og kva forskjell gjer det? Historisk sett gjorde det ein forskjell, det var tilmed med på å skape ein forskjell mellom vestlege og austlege kristendomsformer ved at dei ulike svara på desse spørsmåla vart argument for det endelege skismaet i 1054. Argumenta for austkyrkja si avvising av tillegget «og Sonen» var å ta vare på Andens rolle som likestilt med sonen i trieininga og derfor også med ein funksjon som ikkje berre er avleia av å vitne om Sonen. For dei vestlege kyrkjene har tillegget vore viktig som ei grensemarkering mot kristologiar som ikkje oppfattar Jesus som fullt ut gudommeleg. Det viktige i vår samanheng er ikkje å finne ut kven som har og alltid har hatt rett, men å undersøke kva potensial som finst i denne historiske kontroversen for ein kontekstuell pneumatologi i dag. Dersom faren ved vår lære om Anden er at den blir for kyrkjeintern, er det gode grunner til også å utforske andre måtar å tale om

Anden som direkte relaterer til skaparverket og det allminnelege menneskelege livet: Ein økoteologisk pneumatologi kan ein jo til dømes kalle det. Dersom ein kan tenke seg at ei slik teologi etter kvart kan lausrive Anden frå heile inkarnasjonens mysterium, slik at talen om «Guds storverk» ikkje også er ein tale om Guds storverk i og med Jesus, vil det derimot vere saksvarande å på nytt understreke einskapen i trieininga. Det vil alltid vere konteksten som avgjer kva side også av trieiningsmysteriet som bør bli vektlagt. Kanskje er det frigjerande og viktige å understreke samanhengen mellom Anden som sveiv over vatna og forureininga av hav, vatn og jord? Kanskje vil det vere viktig å utforske samanhengen mellom denne nyskapingas Ande og den kristne dåpen i vatn som epistelteksten frå 1. Kor 12 i tekstforslaget opnar for?

Og dessutan finst det jo ein del andre viktige ting det er mogleg å tenke høgt rundt og samtale om: Kjærleik, fred, sanning og liv som er sentrale ord i evangeliele-singane, er slett ikkje (?) tomme ord. Dei bør i alle høve ikkje vere det etter pinsegudstesta 2009.

Salmeforslag: 218, 223, 221, 222, 220. ■



2. PINSEDAG

## «DU GJØR AT JEG ER GLAD I GUD»

Gjeldende tekstrekke: Joh 3, 16-21; Jes 44, 2-6; Apg 10, 42-48a

Ny tekstrekke: P Salme 29, 3/9b-10/11 omkved: v. 2; Jes 44, 3-5; Apg 11, 19-26; Joh 6, 44-47

### SVEIN MALMBEKK

Sogneprest i Rønvik kirke  
svein.malmbekk@kirken.bodo.no

Pinsen var i kirkens første århundrer ingen egen høytid. Den var en vanlig søndag og den femtiende dagen etter påske. Egeria (ca. år 384) forteller at pinsedagen startet som alle søndager med Vigilien og feiringen av oppstandelsen. Ved den 3. timen samles de troende seg i kirken på Sion. «Her leses det fra Apostlenes gjerninger om Ånden som steg ned og om alle de tungemål som taltes og ble forstått av alle. Derpå følger messen som vanlig.» Egeria skriver at feiringen av

pinsedagen krever stor utholdenhet av folket, «for helt fra Vigilien i Anastasis ved første hanegal er det intet opphold. Og feiringen forlenges i den grad at det er midnatt før avslutningen på Sion, og man kan gå hjem.» Men feiringen av pinse er begrenset til denne ene dagen. I middelalderen ble Pinsedag dåpshøytid i likhet med Påskennatt. Da ble det behov for flere pinsedager og en etterfest, Octaven, den første søndagen etterpå. Det er spor av pinsen som dåpsfest vi finner i det engelske navnet «Whitesunday» og i nynorsk Kvitsundag (jfr. Blix-salmen NoS 224).

2. pinsedag har ingen sterk posisjon som kirkelig høytidsdag i vår tid. En del menigheter og prostier har tradisjoner med fellesgudstjeneste, økumenisk gudstjeneste og friluftsgudstjeneste denne dagen. Mange kirker som ikke har hatt gudstjeneste 1. pinsedag feirer 2. pinsedag som høytidsdag med pinsedagens tekster og salmer. Det er grunn til å tro at gudstjenestene 2. pinsedag vil bli ganske ulike avhengig av hva som er konteksten.

E. Berggrav har sagt at 1. dagene i høytidene har hendelsen, mens 2. dagene har virkningen. Pinsedagen har Ånden, mens 2. pinsedag har omvendelsen, troen og kirken. I det nye forslaget er Acta 2 med fortellingen om åndsutgytelsen på pinsedag epistel i alle tre tekstrekkene på 1. pinsedag. Bortsett fra denne teksten er det ikke lett å se noen markert forskjell på 1. og 2. pinsedag ut fra tekstene.

## TEKSTUTVALG

Dagens tekstbok har Johannes 3,16-21 som evangelium på 2. pinsedag etter andre rekke. I det nye forslaget er denne teksten flyttet til 6. søndag etter påske. Navnet på søndagen er foreslått endret til «søndag før pinse» slik som i Sverige. Begrunnelsen er at det etter Kristi himmelfartsdag er naturlig å rette blikket framover mot pinse, ikke bakover mot påske. Ved at søndagen også får rød som liturgisk farge, understrekes det at søndagen hører sammen med pinsen. Joh. 3,16 er i det nye forslaget også foreslått som dagens fortelling på 2. påskedag sammen med Luk.24, 36-45.

Jes. 44 er GT-tekst både i dagens tekstbok (1. rekke) og i det nye forslaget (2. rekke).

Teksten er noe forkortet i det nye forslaget (v.3-5). Det gir et tydeligere fokus på Guds løfte om å utøse sin Ånd. Acta 10 er foreslått som epistel også i det nye forslaget, men da i første tekstrekke. Her er teksten utvidet med versene 34-42. Epistel for andre tekstrekke i det nye forslaget er Acta 11,19-26. Begge disse epistlene forteller om at evangeliet forkyntes på nye steder, og reiser spørsmålet om hvilken plass de som ikke er jøder har i den kristne kirke. Evangeliet for andre rekke er Joh. 6, 44-47 både i dagens tekstbok og i det nye forslaget. Det er altså små justeringer som er foreslått i tekstene på 2. pinsedag.

En viktig forandring er at Salme 29 er kommet inn som poetisk tekst med v. 2 som omkvad: «Herren gir kraft til sitt folk, han signer det med lykke og fred.» Det nye forslaget har Acta 10,1-36 og 44-48 som dagens fortelling. Fortellingen om Peters syn og hvordan Kornelius og hans hus ble døpt er en nøkkeltekst til forståelsen av kirken og hvilken plass de som ikke er jøder har i kirken.

Dagens kollektbønn siterer Joh. 3.16 «den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv», og ber om at Den Hellige Ånd skal gjøre ordet levende i våre hjerter og gi oss den tro som kan gjøre oss evig salige. Bønnen har et individuelt, innadvendt og eskatologisk fokus på Åndens gjerning: Ånden skaper troen i menneskets hjerte. Denne troen frelser i dommen og gir evig liv. Åndens gjerning i kirken og Ånden som liv-giveren og fornyeren i skaperverket nevnes ikke. Sammen med valg av evangelietekst er kollektbønnens smale perspektiv på Åndens gjerning med på å utviske profilen på 2. pinsedag. Tekstene og temaene kunne naturlig

vært plassert også på mange andre søndager i kirkeåret. (I noen Landeskircher i Tyskland har for eksempel Joh. 3,16 vært tekst i julen.) Jeg tror at en tydeligere vektlegging av Åndens gjerning i kirken («de helliges samfunn») ville vært nyttig i forhold til kirkens situasjon i vårt eget land og internasjonalt. Det ville også være i tråd med tematikken i dagens fortelling, Acta 10. Er det ikke underlig at samtidig som miljøtrusselen står øverst på den politiske dagsorden, synes det å være liten vekt i kirken på Åndens gjerning som fornyer og gjenoppretter av skaperverket på 2. pinsedag? Kanskje er det på sin plass å etterlyse en tydeligere forståelse av den kontekst som kirken og troen lever i i dag? Kanskje kunne en slik bevisstgjøring hjelpe oss til å gjenoppdage mer av bredden og rikdommen i pinsens budskap? Dagens poetiske tekst fra Ps. 29 taler om «å gi Herren ære og bøye seg for Ham», men også om Guds storhet. «Herrens røst er over vannene» og «Herren troner over himmelhavet».

## SALMEUTVALGET

Inngangssalme: 218

Bibelsk salme: 923 (eller Ps. 29)

--

541: Salme etter prekenen

228: Offertoriesalme.

224: Salme under nattverden.

027: Utgangssalme

Grundtvig har gitt oss mange av de beste pinsesalmene i Norsk salmebok. Noen av dem har sikkert vært sunget i høytidsgudstjenesten 1. pinsedag. Jeg velger 218 som inngangssalme. Den har flere viktige perspektiv: evangeliet til alle folkeslag (v 2 og 4),

Ånden som livgiver og fornyer (v. 3). Legg merke til natur-bildene i v. 4: «Tale og skrift om vår Frelzers bedrift blomstre som rosene røde!» «Livstreet skyte av korsets rot».

Bortsett fra Anders Frostensons «Vinden ser vi ikke» (228) har vi få gode pinsesalmer for barn. Det er en mangel som heller ikke Salmebok 2008 retter opp.

Aastrups store kirkesalme «Herrens kirke er på jord» er en spennende Helligåndsalme. Kirken blir til når Gud sender «kraftens Ånd med nådens ord». Den lever av Guds nåde og bier på hans Ånd (v.4). Jeg velger den som salme etter prekenen.

Elias Blix har to gode pinsesalmer i Norsk salmebok. Jeg velger «Kved opp Guds folk, syng høgt i kor» som salme under nattverden. Den andre Blix-salmen «Kom Heilag Ande, himmeltrøyst» (225) er foreslått utelatt i Salmebok 2008. Det er en salme jeg vil savne. Skildringen av pinsen og Åndens gjerning med bilder fra den norske våren er et godt stykke kontekstuell teologi. Odd Johan Overøye har nå gitt denne salmen en ny og vakker melodi.

Fra Salmer 1997 henter jeg Holger Lissners pinsesalme «Gå gjennom byens lange rette gater» (nr. 27) som utgangssalme. Teksten plasserer Åndens gjerning inn i moderne urbane omgivelser. Det er en spennende kontrast mellom kontekstene i salmene til Blix og Lissner. I finanskrise og depresjonstider er det dristig å syng: «Trenge inn i maktens grå kontorpalasser, og tenn oss med Guds milde hånd, så denne by med lys på ny kan smykke seg i glede til hans komme.» (v. 4) Denne salmen krever en fast og god rytme i akkompagnementet for å bli god å syng. Det er en utfordring til kantoren.

## JOH. 6,44-47.TIL TEKSTEN.

I dagens tekstbok har 5 søn- og helligdager tekster fra Joh. 6. 4. s. i faste (v.1-15 og v.24-36), 25. s. etter pinse (v. 37-40), 2. Pinsedag (v. 44-47), Skjærtorsdag (v. 52-65, tilleggstekst), 11. s. etter pinse (v. 66-69). Bortsett fra noen små avsnitt er hele kapittelet i bruk. Temakretsen, Jesus, livets brød som gir verden liv, brukes på ganske forskjellige søndager.

Flere eksegeter mener at det ligger et jødisk homiletisk mønster bak oppbyggingen av Jesu tale v. 35-50. Ifølge dette mønsteret skal talen begynne med et skriftsitat, som regel fra Mosebøkene. Sitatet kan være parafraisert. Så kommenteres sitatet ord for ord gjennom homilien. Sitatet gjentas gjerne mot slutten. I homilien er det ofte også et underordnet sitat, gjerne fra Profetene, som belyser utleggingen av hovedsitatet.

I v. 31 finner vi sitatet fra 2. Mosebok (16,4ff) som Jesus parafraiserer i v. 32-33. Så følger i v. 35-50 selve homilien. Først diskuteres temaet «brød», så «fra himmelen» og så til slutt i v. 49-50 «å spise». Det underordnede sitatet viser til Jes. 54,13 og Jer.31,33f (v. 45) med en kort kommentar. Påstanden som åpnet homilien (v.35) gjentas ordrett i avslutningen (v. 48), og skriftsitatet og dets parafrase (v. 31-33) gjentas i v. 49-50.

Det er altså Jesu opphav som er temaet i vårt avsnitt. Jesus løfter spørsmålet om hans foreldre i v. 42 over på et teologisk plan. Han er sendt av Gud (v. 44) og han er fra Gud (v. 46). Jesu oppfordring om å oppgi muringen er samtidig en oppfordring til å la seg lede av Gud og å bli opplært av Ham. «Den som hører på Far og lærer av Ham, kommer til meg», (v.45). Dette temaet møter vi flere ganger både i kapittel 6 (jfr. v. 29, 35, 37, 65)

og ellers i evangeliet (5,40; 14,6). Uttrykket «å komme til» brukes her i betydningen å bli disippel. Til det å være disippel og å tro knytter Jesus løftet om oppstandelse på den siste dag og evig liv (v. 44 og 47). Som evangelium på 2. pinsedag er det naturlig å la det underordnede sitatet fra profetene være det homiletiske hovedpoenget og broen over til vår tid.

## JOH. 3, 16-21.TIL TEKSTEN

Hele avsnittet v. 1-21 er bygd opp omkring 3 utsagn av Nikodemus. De to siste er tydelige spørsmål. Jesu svar innledes med ordene «sannelig, sannelig sier jeg deg» (v. 3, 5 og 11). Svarene blir lengre for hver gang. Noen eksegeter har forsøkt å se et trinitarisk grunnmønster i avsnittet: v. 3-8 handler om Ånden, v. 9-15 om Menneskesønnen og v.16-21 om Far. Kanskje er det mer naturlig å dele avsnittet i to hoveddeler: v. 1-8 med fokus på den nye fødsel og 9-21 med fokus på Sønnen som er sendt fra himmelen for å gi verden liv. Første avsnittet innledes med Nikodemus ord til Jesus: «Vi vet at du er en lærer som er kommet fra Gud», mens andre avsnitt innledes med Jesu ord til Nikodemus: «Du er en lærer for Israel og vet ikke det?» Legg også merke til at avsnittet innledes med at Nikodemus kommer til Jesus om natten (v.2) og avsluttes med Jesu ord om lys og mørke (v. 19-21). Selv om det er litt ulike tema som utvikles utover i avsnittet, er det en klar sammenheng og helhet i avsnittet. Vi gjenkjenner sentrale begrepene og hovedtanker fra Joh. 6. Jesu himmelske opphav og sendelse til verden, og troen på ham som frelser fra dommen og gir evig liv. Jesu død introduseres i v. 14f. Verbet «å gi» i

v. 16 peker både på inkarnasjonen (v.17) og på korsfestelsen (v.14). I v. 17 møter vi tanken om realisert eskatologi som er så karakteristisk for Johannes. Dommen er knyttet til Jesu nærvær i verden. Menneskene dømmes seg selv ved å ta stilling enten for eller mot Jesus. Jesu ord om dommen i 12, 46-48 (som avslutter første hoveddel av evangeliet) er en interessant parallell til 3,16-18. «Det ord jeg har talt skal dømme ham på den siste dag» (v.48).

#### TIL PREKENEN

Petter Dass har i sine katekismesanger en sang om Den Hellige Ånd (8. sang). Jeg anbefaler den til ettertanke og inspirasjon. Her er noen av versene:

O Hellig Ånd! Jeg gjerne deg tilbørlig pris vil give./ Men du est ubegripelig, hvo kan deg rett beskrive?

At veyret blæs, det hører man, man hører vel det brommer./ Men det går over all forstand, Hvorfra, hvorhen det kommer.

Du gjør at jeg er glad i Gud, og kan min sorg forglemme./ Du sender titt et trøstens bud, når hjertet er i klemme.

Da bær' du nådens oljeblad til meg du himmeldue./ Du siger, kjære sjel vær glad! Hva haver du at grue?

Om hjertet meg fordømme vil og ingen trøst tillater./ Da skal Guds Ånd meg skynde til at rope: Abba Fader.

Jeg lar meg fascinere av kjærligheten til Den Hellige Ånd. Ånden er ubegripelig og uberegnelig, og så helt utenfor vår kontroll.

Samtidig er Ånden nær: «Du gjør at jeg er glad i Gud.» Så enkelt går det an å sammenfatte pinsebudskapet. Ånden er himmelduen som bærer nådens oljeblad til oss etter syndfloden. Når vårt hjerte fordømmer oss, minner han oss om vårt barnekår og hjelper oss å rope «Abba Fader».

«Brant ikke hjertet i oss da han talte til oss på veien og åpnet skriftene for oss?» Slik husket disiplene samtalen med Jesus på veien til Emmaus. De 3000 som ble døpt på pinsedag opplevde det på samme måte. De hørte apostlenes ord om Jesus på ulike språk, og de kjente at ordene brant i hjertet. Det går en linje fra Emmaus-vandrerens samtale med den oppstandne via ildtungene på Pinsedag til forkynnelsen om Jesus i dag: «Den som tror har evig liv.» Akkurat som Gud i skapelsesfortellingen blåste liv i det mennesket han hadde dannet av jorden og gjorde det til en levende sjel, slik blir ordene og fortellingene om Jesus levende og betydningsfulle i dag når Guds Ånd fyller dem. Den Hellige Ånd taler ikke dommens, men kjærlighetens språk. Pinse betyr at nådens og sannhetens lys skinner på vår vei. (Joh. 1,18). Gud puster sin Ånd i oss og gjør oss levende, troende og syngende.

Vi har fått det helt sentrale å forkynne: Gud ga sin Sønn for verden for at vi i ham skal ha evig liv. Når Peter forkynner den første pinsedagen i Jerusalem, får budskapet om Jesus en egen klang i hans munn. Ikke fordi han var leder i disippelflokken, men fordi han hadde sviktet og fornektet Jesus. Gjennom det som Peter hadde gjennomlevd hadde Ånden gjort ordene om Jesus til et vitnesbyrd som lever og som berører.

Dette må være sentrum og kjernen i for-

kynnelsen på 2. pinsedag. Samtidig ønsker jeg et noe videre perspektiv på det som forkyndes om Åndens gjerning enn dagens kollektbønn. Gud elsket verden. Ånden krysser stadig de grensene vi setter og sprenger båsene som vi plasserer mennesker i. Vi opplever stadig eksempler på det. Fornyselsen i kirken og i menighetene kommer ofte fra uventet hold. I forlengelsen av det som er dagens fortelling kan det være på sin plass å si noe også om fellesskapet i kirken, «de helliges samfunn». I vår tid der åndelighet og religiøsitet er blitt viktig igjen, tror jeg det er lettere å snakke om det åndelige enn om det menneskelige og kroppslige. Men Guds åpenbaring i Kristus er menneskelig og kroppslig. Og den fortsetter å være det i kirken. Det sosiale samspillet i menighetene mellom voksne og barn, konfirmanter og eldre og mellom mennesker med ulike meninger er ofte krevende. Noen klager over at gudstjenesten og liturgien er for lite åndelig

og inspirert. Andre klager over at alt er i forandring. Det er i det hele tatt mye klaging for tiden om tilstanden i vår kirke. Paulus skrev til sin venn Timoteus: «For Gud ga oss ikke en ånd som gjør motløs; vi fikk Ånden som gir kraft, kjærlighet og visdom. Skam deg da ikke over vitnesbyrdet om vår Herre ...» (2. Tim.1,7f). Jeg synes Aastrups salme så godt setter ord på hvor avhengig kirken er av Den Hellige Ånds gjerning:

Herre, se, din kirke vil i sin fattigdom  
bekende:/ Når du ej dit ord vil sende, er  
din kirke ikke til./ Den må leve af din  
nåde, altid bie på din Ånd./ Til din tid og  
på din måde løser du dens tungebånd.

Det er spennende å lete etter spor av Den Hellige Ånd i kirkens og i vårt eget liv. Min mormor døde for lenge siden, men det lever et ordtak etter henne: «Vårherre kappspreg ikkje med oss, men han når oss igjen allikaval.» ■



# TREENIGHETSFEIRING ELLER - FORKLARING?

Gjeldende tekstrekke: 5 Mos 6,4-7; Rom 11,33-36; Joh. 3,1-15

Ny tekstrekke: Jes 42,5-10; Apg. 13,43-49; Matt 11,25-27

## MARIT BUNKHOLT

Høyskolelektor; Det praktisk-teologiske seminar  
marit.bunkholt@teologi.uio.no

### TREENIGHETSSØNDAG FØR OG NÅ

Treenighetssøndag er en feiring med røtter bortimot tusen år tilbake i tid. Også plasseringen som første søndag etter pinse har eksistert lenge. Jeg leser på en nettside at den katolske kirke i Norge kaller dagen for en av «idéfestene». Det er en ganske passende betegnelse i forhold til min umiddelbare inngangsfølelse for dagen. De tre store festene er over, og vi feirer treenigheten som *idé*. Det hele kan bli litt teoretisk? Eller er treenigheten stadig verdt å feire?

Tre store fester er unnagjort, og det er tid for konsolidering, se sammenhenger, leve livet. Treenighetssøndag innleder denne tida som en oppsummering av festene. OK. Jesus er født. Jesus er død og oppstått og himmelfaren. Den hellige Ånd er kommet. Gud er en, og Gud er tre. Her er vi og vi skal leve som kristne i verden. Men først feirer vi treenigheten.

Treenighetsfesten kan virke fremmed. Treenigheten er vel egentlig ganske «ut»? Den daglige eller mer sjeldne relasjon til Gud formes for de færreste av bønn eller an-

nen henvendelse til den treenige Gud. Det er Gud eller Jesus som gjelder for de fleste, eventuelt litt av hver. Treenigheten er resultat av et viktig teologisk skritt på kirkens og kristendommens vei, det kommer man ikke utenom – men så? Skal vi bruke en søndag i året til å feire den?

«Herren er Gud, Herren er én» leser vi i første tekst i den gamle ordninga. Kristendommen er en monoteistisk religion lærer vi på skolen. Gud er en. Men altså samtidig treenig. Et salig kaos, mangfold, et vilt prosjekt å argumentere for. Likevel et stort gjennomslag. «I Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn». Vi sier det, lar det lyde, lar ordene leve. Er fornøyd i kaoset. Mangfold gir rom. Gir Guds mange sider rom for flere menneskers tro og liv?

En gang var treenigheten et columbi egg. Den ordnet opp i både Jesu posisjon i forhold til Gud, og mangelen på Jesus etter korsfestelse, død og oppstandelse. Sønnens og Den hellige ånds enhet med Gud faderen og skaperen la flere debatter døde. Utenfor spissfindige teologiske samtalers univers har de debattene aldri gjenoppstått siden. Vi har vent oss til Gud, Jesus og Den hellige ånd som



aktører i livet og kirken. Samtidig har treenighetens betydning blitt liten, utover som en struktur for bekjennelsen, noen salmer og trosopplæringen. Og stadig levende som et tradisjonens munnhell knyttet til dåpen, livet og døden – «I Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn».

Tradisjonens språk om Gud lever videre nettopp i tradisjonen. Jeg lar dem selv lyde, både med og uten Fader og Sønn og Ånd – vi er mange som har lært oss også å si skaper, frigjører og livgiver med åra. Det kjennes ikke unaturlig eller upassende, som annet tradisjonelt stoff kan kjennes. Det sitter i kroppen uten ubehag. Treenigheten høres kanskje fremmed ut som idé, men funker som praksis. Den kan godt feires, men kanskje mest brukes.

### TEOLOGER I ARBEID FØR OG NÅ

Treenighets søndag kan bli en dag for teologiske utlegninger, besøk i dogmehistorien og opphenting av kraftige ord fra kirkefedre. En dag som feirer treenigheten ved å gjøre den synlig, vise den fram som det teologiske prosjekt den er. Fortelle om hva den reddet og hvem den stoppet munnen på.

Jeg dras mellom teologihistorie og hverdagsliv. Teologihistorie er morsomt og spennende, jeg vil gjerne dele, oppdra, undervise. Men dette kan også bli livsfjernt snakk, uten kontakt med hverdagsliv og er-

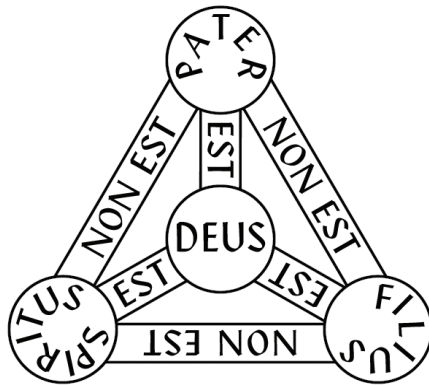
fart virkelighet. Løsningen er selvsagt stadig å arbeide fram en samtale mellom teologi og hverdagsliv, erfaringen fra livet og tankene om Gud hører sammen. Spørsmålet er om treenigheten da framstår som levedyktig. Kirkefedrene var der de var og strevde med sitt. Tid og sted og forhold til religion er annerledes i dag. Er deres teologiske løsning noe å feire? Er det løsningen deres vi skal feire, eller våre egne nye løsninger vi skal finne?

Her jeg er i et gammelt prestehus på vestlandet har jeg lest ei bok jeg fant. Carl Fr. Wisløff forteller til Egil Sjaastad om liv og teologi. Vi skriver 1982, og to karer fjernt fra meg og mitt sitter og snakker sammen. Det gjør meg overbevist om at det er våre egne

nye løsninger vi skal finne. Wisløff levde godt med gamle løsninger, og holdt dem i hevd i sitt virke som lærer og forkynner. Men hans klare tale overbeviser ikke meg 25 år etter. Vile nok ikke gjort det da heller, men i hvert fall ikke nå. Det er for sent å overse konteksten, erfaringen er

kommet for å bli i det teologiske arbeidet, feminismen blir ikke borte igjen med det første. Det er vår tid nå, og vi som må tenke over treenigheten.

DEN GAMLE OG DEN NYE FEIRINGA Treenighetsfesten og Nikodemus hører sammen. Fortellingen om det nattlige besø-



ket hos Jesus er førsterekketekst både i tekstordninga som gjaldt i 1921 (bibelutgaven jeg tilfeldigvis sitter med her jeg sitter), og i den som gjelder nå. Denne samhörigheten er nå på vei bort. I det nye tekstbokforslaget er Nikodemus flyttet til 3.rekke på 2.s.e.pins.

Den «gamle» feiringa av treenigheten vil ikke by på enkle svar. Vi tilbys en kryptisk, nattlig samtale mellom Nikodemus og Jesus. Enkle spørsmål får vanskelige svar. Johannesevangeliets kompliserte tankegods kommer ut av Jesu munn. Tradisjonen er allerede godt i gang, skriften og Kristus alene en saga blott. Det kan ved første øyekast se ut til å tyte ut tvilsom dualisme og avgrensende ord. Dette er likevel en samtale og en fortelling mange har vært glade i. Det er noe med det at han kom om natten, han Nikodemus. Og han var mektig, men likevel enkel. Jesus ser ut til å briske seg med vanskelig teologi i møte med den mektige. Et menneskemøte. Tung teologi, ja vel, men samtalen kan ligne mange av de filosofiske refleksjoner mangt et hverdagsmenneske kan rote seg inn i når hun blir sittende oppe med venner eller vennlige fremmede nattestid.

Uansett om man er glad i Nikodemusteksten eller ei, og uansett hvilke begrunnelser man måtte ha eller ikke ha for dette: den er ikke bare lett å forkynne fra. Ei heller bare lett å feire treenigheten med. Men det har vi altså holdt på med i lange tider. Hvorfor valgte vi den? Kanskje nettopp for ikke å gjøre det for lett? For å si: vi må snakke om det, men det er ikke sikkert vi forstår hverandre. Men kanskje kan vi leve med det.

Den nye feiringa av treenigheten hopper inn i Matteusevangeliets 11.kapittel. Noen ord av Jesus nesten uten kontekst. En lov-

prising av Guds ønske om å åpenbare ting og tang for de ulærde framfor de lærde. Og en markering av sammenhengen mellom Faderen og Sønnen, toenigheten er i hvert fall i full gang. Og det er det. Kort tekst, tre vers, bare Jesus alene på scenen. Hvor er treenigheten? Ånden er ikke til stede.

Lovprisingen i Matteus klinger sammen med fortellingen og samtalen hos Johannes på ett punkt: Den lærde forstår ikke. Er treenighetssøndag de ulærdes opprør? Hånlatter fra folk i benkene fram til den lærde på prekestolen som forsøker å forklare det uforklarlige? De der nede i benkene lever i vei og klarer seg godt uten både treenigheten og forsøket på å forklare? Den kan gjerne feires denne treenigheten, men det får også holde. Apostelgjerningsteksten i ny ordning blir plutselig mer aktuell. Jødene må med forsmeldelse se at apostlene går til hedningene. De gamle mektige utfordres av nytt mangfold. Eller romerbrevsteksten i gammel rekke – Guds veier er uransaklige. Med andre ord: glem tanken, kjør fest. Men det er ikke så enkelt. Min tanke fins og er fri. Tanken er for meg en del av festen. Jeg tenker videre her og nå, i tettere dialog med de to prekentekestene.

GJELDENE REKKE: NIKODEMUS  
OG JESUS, JOH.3,1-15

Jesus i Johannesevangeliet er så vidt i gang når Nikodemus kommer. Han har fått seg noen disipler, gjort sitt første tegn, ryddet opp i tempelet og hatt sin første stridssamtale med jødene. Så kommer Nikodemus om natten. Det skaper anledning for de første lengre utlegninger fra Jesus i dette evangeliet.

v.1-2: «Vi» sier Nikodemus. «Vi» vet at du er utsendt fra Gud. Er han et nattlig sendebud fra en gruppe? En gruppe som ser Guds gjerninger i Jesu handlinger? De er i så fall noen som dømmer ut fra innhold og resultat, heller enn form og formell plassering. Jesus kan ha noe å fare med selv om han verken er fariseer eller rådsherre. Noen har bestemt seg for at Jesus er OK og godt plassert innafor?

v.3: Jesus ser ut til å svare høflig. Han gjengjelder den vennlige hilsenen fra Nikodemus med tilsvarende og hilser tilbake med samme gode mynt til denne nattegjesten som påpeker hans nære tilknytning til Gud. Jesus kan forstås dit hen at han melder tilbake til gjesten om en lignende tilknytning – Nikodemus kan «se Guds rike». Eller er det en melding om det motsatte? Du er ikke født på ny, så du vet ikke hva du snakker om...

v.4: Uansett: misforståelse oppstår. Kanskje fordi den konkrete Nikodemus møter den åndelige Jesus?

v.5-8: Jesus griper sjansen. Den andres spørsmål gir muligheten til en lengre refleksjon omkring vann, Ånd, Gud og kjøtt. «Født av Ånden» er en viktig del av svaret tilbake. Mer om det under. Vi snakker om åndelig og ikke fysisk fødsel. Og Nikodemus kan ta sin ikke-forståelse med ro. Det er dessuten som med vinden, vi forstår oss ikke på den heller.

v.9: Kort og konsist spørsmål igjen. «Hvordan kan dette skje?» Nikodemus tillater seg den naive, spørrende rollen, til tross for sin posisjon. Det er kanskje nattens velsegnelse? Det er mørkt, tid for stille og intim samtale, det er lov å åpne seg litt mer enn

vanlig. Det er så menneskelig, så normalt.

v.10-15: Jesus svarer ikke kort og konsist. Svaret varer resten av versene, og enda noen til. Han tillater seg en ertende bemerkning til rådsheren innledningsvis. Og så setter han i gang med «sannelig, sannlig, jeg sier deg» for tredje gang. For deretter å slå om til flertall: «dere tar ikke imot vårt vitnesbyrd». Samtalen er utvidet til å omfatte hele gruppen Nikodemus representerer. Hvem de er kan vi knapt nok vite. Kanskje, som sagt over, er dette en gruppe som ser Gud stå bak Jesus. Men Jesu svar kan like mye peke i retning av at han mistenker Nikodemus for å være på parti med Jesu motstandere. Utsendt for å sjekke ut denne Jesus-karen. Svaret er kritisk og utfordrende: Dere hører ikke, forstår ikke, tror meg ikke. De tre siste versene byr deretter på en sterk sjølmelding. Signald: Menneskesønnen, løftes opp, Moses, stige opp og stige ned. Dette er tunge termer fra tradisjonen. Og til slutt koblingen mellom evig liv og tro på Jesus. Og etter vårt tekstavsnitt fortsetter det ikke mindre sterkt. Fortapelse, dom, frelse, lys, mørke. Nikodemus forsvinner en eller annen gang uten at det nevnes. Fra v.22 fortsetter det ganske enkelt med «etter dette».

Hva skal alt dette bety? Helheten er et merkelig, nesten kunstig møte mellom to menn, en samtale hvor enkle spørsmål får kompliserte svar. De tre svarene til Jesus har dessuten stigende vanskelighetsgrad slik jeg leser dem. Det første er greit nok, den som vil se Guds rike må bli født på ny. Dette går det an å forholde seg til – det er på tide for den som vil forholde seg til Gud å skifte retning, å «bli født på ny». Det andre svaret innbyr til å forfølge ordene *vann* og *ånd* til-

bake til Johannes sitt vitnesbyrd i kap.1, og la det hele handle om dåp. Det tredje svaret gir innspill til hvordan vi skal forstå Jesus og hans rolle. Han sier seg å være livsavgjørende for det enkelte menneske.

#### KORT FORDYPNING:

##### «FØDT AV ÅNDEN»

Alle som har sett et dødt menneske vet at levende mennesker er mer enn kjøtt. Vi er og må være kjøtt, men er mer enn som så. Vi har noe som ligner vinden i oss – noe vi ikke ser, men kan kjenne. Noe som beveger oss og som vi ikke kan sette fingeren på.

Det er lett å bli «overåndelig» i møte med den Jesus Johannes forteller om. Det er kanskje ikke nødvendig. Kanskje er det åndelige å forstå som noe så enkelt som *framdriften i livet*, lik en vind som driver en båt. Kanskje er det å bli født av ånden det samme som å finne vinden i sitt liv.

Men vindbildet blir også vanskelig. I v. 8 sammenligner Jesus det å være født av ånden med vindens ferd hit og dit, ingen vet hvor den kommer fra og hvor den går. Betyr dette at den som er født av ånden blir retningsløs? Hm. Kanskje vi heller burde vende tilbake til tanken om å være drevet fram av en usynlig kraft som er mer enn kroppens kjøtt og blod. Kjøttet og blodet er klar til å virke, men trenger en retning. Den som er født av ånden får en retning, usynlig liksom vindens kraft som leder den hit og dit. Retningen er ikke tilfeldig, den følger i Jesu spor.

#### HVA SÅ? HVA HAR VI Å PREKE OM UT FRA DETTE?

Nikodemusteksten passer bedre på søndag etter pinse enn på treenighetssøndag. Den

kan brukes til fordypet forståelse av hva Ånden er, og hvordan den står i relasjon til oss mennesker. Men som utgangspunkt for en preken som feirer treenigheten synes det verre. Treenigheten som rent skåret idé eksisterte som kjent ikke da Johannesevangeliet ble skrevet. Attpåtil er den valgte teksten full av hemmeligheter og vanskeligheter. Men kanskje er dette også dens styrke, som tekst betraktet, og ikke minst på treenighetsdagen. Treenigheten er fiksjon og mystikk, en tankebygning dannet i ettertid av skakende hendelser. Samtalen mellom Jesus og Nikodemus gjør det ikke lett for oss, og det skal det heller ikke være. Lest sammen med de to andre tekstene for dagen er det likevel minst to ting å lære:

- 1) Av GT-teksten: uansett hvilke tanker mennesker måtte gjøre seg, så er Gud én.
- 2) Av Romerbrevsteksten: det er mye av Guds verk og verdens mysterier vi aldri kan forstå, det er mystisk å leve.

Nikodemus og Jesus strever på vegne av oss med alt som likevel ikke er enkelt, til tross for troen på punktene 1 og 2 over.

Skulle jeg prekt over denne teksten i år, så ville jeg arbeida videre med «født av Ånden», basert på en forståelse av livet som uforståelig, men likevel potensielt fint og viktig. Jeg ville forsøkt å få menigheten til å reflektere over hva som er deres Ånd/vind, og hvor den bringer dem. Jeg ville fastholdt det jeg tror er Guds og vårt prosjekt: vi bringes av vindene våre mot hverandre. Noe sånt. Men treenigheten ville kanskje bli litt borte.

#### DEN NYE REKKA, MATT. I 1,25-27

Litt før halvveis i Matteusevangeliet er Jesus godt i gang. Bergprekenen er holdt, en del

under er gjort og apostlene sendt ut. Like før vår tekst har Jesus vitnet om Johannes og refset de byene «hvor han hadde gjort de fleste av sine mektige gjerninger». Mye er allerede sagt og gjort, og så kommer noen få, korte ord som er vårt prekengrunnlag.

v.25-26: Vi finner her en gjenklang av beskrivelsen av «brødrene» i 1. Korinterbrevs første kapittel, og av barnas forbildefunksjon annet steds i Jesus-fortellingen. Det er de enfoldige som får åpenbart «dette». Hva er «dette»? Dette med Jesus? Dette med meningen med livet? Dette med frelsen? Alt dette som så langt er sagt og gjort i Matteusevangeliet?

v.27: Toenighetstale på treenighetssøndag? Her er bare Faderen og Sønnen. Hvor er Ånden blitt av?

Det er en kort tekst dette, og lite å ta fatt i for en predikant. Her ligger det mer til rette for en preken på idéfesten treenighetssøndag. Man kan spinne videre på vers 27 og fortsettelsen derfra mot treenighetslæra, og ta fatt i de to første versene som trøst for alle som ikke kan forstå. Det er ikke vits i å tenke, dette er uansett for de enfoldige.

GT-teksten er et apropos i flere retninger. Det er en lovsang til Gud på denne Gudsfestdagen, og en påminnelse om at ånden også er med i bildet, og at den kommer fra Gud. Ord som når de høres av Jesustroende, får mening som Jesusvarsel. En oppfordring til en «ny sang for Herren» – kanskje er det treenighetssanger som skal synges?

NT-lesningen er fra Apostlenes gjerninger. Den berører dåpstatistikken indirekte, en tematikk som mange forbinder med treenighetssøndag. Dette henger antagelig

sammen med flere ting: Assosiasjoner til treenighetsformelen som lyder ved dåpen, Nikodemussamtalens tema og treenighetssøndag som inngang til treenighetstiden, som tradisjonelt har vært en tid for å finne ut av livet som kristen og livet i dåpen. Assosiasjonene styrkes av at evangelieløsningen i den nye tekstbokas 1.rekke er dåps- eller misjonsbefalingen, og at dette er 2.rekkes tekst i nåværende ordning.

Jeg trenger de to andre tekstene som hjelper til å løfte blikket fra den veldig korte Matteusteksten, og for å finne på noe å si. Korte evangelietekster uten noe særlig kjøtt og blod er vanskelige. GTs fyldige språk og møtet mellom levende mennesker i Apostelgjerningene hjelper på. Jeg kan for eksempel snakke om fornyelse. Fornyelse av GTs ensomme Gud, og fornyelse av jødernes utskilte fellesskap. Det er mangfold som gjelder fra og med nå. Nye stemmer skal synge nye lovsanger. Forandring fryder. Gud er blitt avhengig av at man kjenner Sønnen og sønnene og døtrene for å kjenne Gud. Gud sees i den andre og den tredje og den femtijuende du møter i dag. Treenigheten ble sannelig litt borte her også.

## SALMER

To forskjellige preker, men kanskje ikke mer forskjellige enn to preker over to forskjellige rekker i samme tekstsistem. Ny tekstbok spiller liten rolle, slik sett. Felles for de to prekenene er at de demper treenighetsfeiringa. Den feiringa kommer litt tilbake i salmeforslagene under. Og kanskje er det like greit å henlegge treenighetsstoffet til salmene og dermed allsangen i stedet for enetalen, i tråd med at det er mulig

å feire, men ikke forklare. De to forslagene er, som man ser, heller ikke veldig forskjellige. Forskjellen som er skyldes rett og slett forskjellig liturgi og færre salmer.

Nåværende ordning: 219 (vers 1-4), 233, 225 - 223, 234, 268.

Nye teksttrekker/ny liturgi: 225, bibelsk salme - 944, 234, 268. ■

## 2. SØNDAG ETTER PINSE ELLER 2. SØNDAG I TREENIGHETSTIDA

# TO PRESTER - TO TEKSTER - EN SAMTALE

Gjeldende tekststykke: Luk 16, 19-31; 5 Mos 15, 7-8 og 10-11; 1 Joh 3, 13-18

Ny tekststykke: P Salme 66, 4/5/6 omkved: v. 1-2a; 1 Mos 3, 21-24; Kol 3, 8-14; Luk 3, 21-22

## GRETE HAUGE OG MARGRETE HOV- LAND MALTERUD

Grete er sokneprest i Paulus menighet i Oslo

grehau@broadpark.no

Margrete er sokneprest i Vestre Aker menighet i Oslo

*Margrete og Grete i samtale om gammel og ny prekentekest for 2. søndag etter pinse. Margrete hadde ansvaret for den gamle teksten om Den rike mann og Lasarus. Grete for Jesu dåp.*

## DEN RIKE MANNEN OG LASARUS

### Fin eller fæl?

M: Da vi snakket om denne teksten sist gang vi møttes hadde vi helt forskjellig syn på den. Jeg husker at jeg syntes at det var en fæl tekst og at du syntes at det var en fin tekst. Det kan være et spennende utgangspunkt for en samtale. Ikke at jeg skal overbevise deg om at den er fæl, eller at du skal overbevise meg om at den er fin, men det kan jo være spennende å finne ut hvorfor vi ser så forskjellig på den. Hvorfor liker du den?

G: Jeg tror jeg synes det var til pass for de skriftlærde. At det var en tekst til de skriftlærde. Sann: «Ha, ha, nå ser dere».

### Perspektiv

M: Det om man synes den er fin eller ikke, eller en god tekst eller ikke, handler jo mye om hvilket perspektiv man setter teksten inn i. For jeg tenker med en gang at det er en type trusseltekst. Og at jeg tror at trusseltekster ikke fungerer. Mens du har et annet utgangspunkt. Hvis vi leser denne teksten i kirka tror jeg at de som hører på lett plasserer seg selv inn i fortellingen. Det er jeg redd for at kan gå veldig galt.

G: Det kan gå helt galt. Synes du at teksten egentlig ikke skulle ha vært prekentekest?

M: Det har jeg egentlig ikke tenkt over, men

jeg synes i alle fall ikke at det er noen lett prekantekst. Det blir fort sånn at man leser teksten og så skal man prøve å redde den etterpå. Det kan i hvert fall fort bli sånn. Det er litt slitsomt det også.

G: Men om dette hadde vært et eventyr fra Asbjørnsen og Moe om han som var en utro tjener på slottet og ble kastet i ormegården, hadde vi syntes at det eventyret var for fælt til å fortelles?

M: Da ville jo tilhørerne i utgangspunktet skjønt at det var et eventyr og at det handlet om symboler. Problemet med bibeltekster er jo ofte at folk tar dem så bokstavelig. Det er jo det som er den store utfordringen her. Folk hører en fortelling som har til hensikt å fortelle dem hvordan det skal gå med dem etter livet her.

Livet her, eller det som skjer etterpå?

M: Om denne teksten handler mer om livet her enn om det som skjer etter livet, så er den jo mye mer spennende. Jeg tror at det godt kan være det som er det viktigste her, det som skjer i livet og ikke det som skjer etter livet. Men jeg tror at det som blir beskrevet om det skal skje etter livet, blir stående i veien for det andre. Fordi man blir redd. Hvis man ser på det mer som et eventyr, og leser den fra helt andre perspektiver, kan en sikkert finne helt andre ting i teksten.

G: Nå er jeg spent på hvor du setter fokus i denne teksten?

M: Jeg ville prøvd å være opptatt av hva folk hadde hørt. Hvis jeg leser denne fortellingen og snakker om viktige etiske og moralske utfordringer i livet, er det ikke sikkert at jeg har med meg folk fordi de bare sitter og kjenner på redselen og frykten for hva som vil skje med dem; hvilke valg har jeg tatt, hva

har jeg gjort, hvilken side havner jeg på?

Spørsmålet blir vel om jeg skal være grei med teksten og hjelpe den, eller om jeg ikke skal gjøre det. For jeg tenker jo at det er et opplysningsarbeid å fortelle om tekstsjangere. Hva ville du sagt om tekstsjanger?

Eventyr eller trusseltekst?

G: Jeg ville ha tatt fram dette med de skumle eventyrene jeg, for å få menigheten til å «tune» inn på teksten slik jeg tenker den er ment. Og så vil jeg tatt opp dette med at vi har trøbbel med trusselbildene.

M: Du sa: «så de kunne tune seg inn på teksten slik den er ment». Hvordan tenker du den er ment?

G: Jeg tenker at det er en fortelling med symbolinnhold, eller med symboler, og at det viktigste her er at livet, og hvordan jeg lever, det må komme innenifra. Det nytter ikke å bli dirigert eller dirigere andre til å leve et ordentlig liv.

M: Men det er kanskje det jeg ikke helt klarer å se at denne teksten sier, for jeg tenker at denne teksten går i den samme grøfta og bruker trusler for å få oss til gjøre det rette. Den gir meg jo bilder på hva som vil skje med meg hvis jeg ikke gjør det gode eller tar de riktige valgene. Jeg synes ikke denne teksten sier at det er viktig at det kommer innenfra. Selv om jeg er enig i at det er sånn det bør være. Jeg klarer ikke å se det i denne teksten. Den rike mannen ville jo ha noen til å snakke med brødrene sine. Da får han bare beskjed om at det ikke vil nytte.

Trussel eller trøst?

G: Men da er det vel en trusseltekst da. Og det er fariseerne som skal bli truet. Men da er det jo samtidig en trøstetekst for de som

aldri blir trøstet. Det er trusseltekst for noen og en trøstetekst for andre.

M: Grunnen til at jeg ser det som en trusseltekst det er jo at jeg skjønner at jeg havner i gruppa med den rike mannen og ikke med den fattige som ligger utenfor porten. Det er derfor det blir trussel.

G: For du føler deg truet?

M: Det spørres hva du spør om. Jeg er ikke veldig redd for helvete, hvis det er det du spør om. Jeg er redd for at vi skal gjøre andre redd for helvete. Jeg tror det er mange som sitter i kirkebenken som tror at det er det det handler om: å redde seg over på riktig side.

### En opplevelse

M: Det er ikke lenge siden jeg hadde en opplevelse med akkurat dette: Jeg holdt gudstjeneste. I prekenen prøvde jeg å si noe nytt og nyansert om dommen. En av tingene jeg sa var at jeg ikke tror at dommen skaper et skille mellom mennesker, men i mennesker. Jeg uttalte meg veldig varsomt. Jeg ville gi folk en utfordring, men tenkte at den ikke skulle være for stor. Etter gudstjenesten kom en dame opp til meg og skjelte meg ut etter noter. Hun var så sint. Og hun understreket at hun hadde mange med seg. Hun mente at det jeg hadde sagt lå langt utenfor Bibelen og Kirkens bekjennesskrifter. Jeg tenkte at nå kan jeg ikke gjøre noe annet enn bare stå her og høre. Hun inviterte ikke til samtale. Så jeg bare hørte på og prøvde å si slike ting som: «Jeg hører hva du sier og vi er nok ikke enige om dette» og «det er trist at du opplever deg tråkket på når jeg sier dette». Etter en stund klarte jeg allikevel ikke å dy meg og spurte henne: «Er det slik at det er viktig for din tro at noen kommer til helvete?» Da så hun

meg rett inn i øynene og sa: «Ja!» Det var en voldsom opplevelse for meg. Tenk at det er viktig. Samtidig tror jeg at det er mange som kunne sagt noe av det samme. Og derfor blir jeg litt redd i møte med denne teksten. Redd for at den skal skape fiendebilder. Redd for at den skal gjøre livet om til en kamp for å havne på den riktige siden. Redd for at teksten skal bekrefte de tankene som denne damen hadde.

### Frigjøringstekst?

G: Det tenker jeg også at er farlig. For forkynnelse som skaper fiendebilder er jo ikke noe bra. Går det an å tenke denne teksten som en frigjøringstekst? Om hva som binder i livet og hva som frigjør?

M: Jeg ser ikke så mye frigjøring her. Den ene mannen var rik og kom til helvete og den andre mannen var full av sår og kom til himmelen. Det er så store kontraster, og nesten ingen nyanser.

G: Dette å frigjøres til å se min nestes ansikt, det kan jo ligge her, men som du sier så blir det malt i trusselbilder og i veldige kontraster.

### Synet på lidelsen

M: Det står jo i teksten: «Husk ditt barn at du fikk dine goder da du levde og da fikk Lasarus det som var vondt. Nå trøstes han her når du er i pine.» Da blir det lett et mønster som er sånn: Hvis du lever et pinefullt liv skal du trøstes, hvis du lever et liv i rikdom med purpur og lin og fest og glede, så skal du pines. Da kan jo lett idealet bli lidelse og pine også for dette livet. Og det tror jeg i hvert fall ikke er frigjørende. Det må jo være et mye større og viktigere ideal å jobbe for at



folk ikke skal lide og pines. Og det kan også bli handlingslammende. Hvis lidelse og pine blir det som fører til noe godt i neste omgang, så er det jo ikke så mye vits i å gjøre noe med lidelsen og pinen.

G: Nei, ikke sant. Vær fattig så får du det godt i evigheten. For det må jo være mye bedre å ha det godt den lengste delen.

#### Ingen kommunikasjon

G: Jeg har tenkt en del på at disse to mennene ikke hadde noen kommunikasjon seg imellom. Den rike mann og Lasarus, de snakket ikke sammen.

M: I livet?

G: Ja, i livet. Og jeg tenker at det er hele tragedien, at de ikke snakket med hverandre. Det var ikke noe møtepunkt. Den rike mannen skjønte ikke at han hadde ansvar for den andre.

#### Navn

M: En ting jeg har tenkt på er at det er interessant at det bare er den fattige som har et navn. Det er den rike mannen og Lasarus. Det er ikke den rike mannen og den fattige mannen. Eller «uansett hva han het» og Lasarus. Kanskje det sier oss noe?

#### Kløft

M: En annen ting er denne dype kløften. Mange av oss har vel vært utsatt for en sånn forkynnelse som snakker om kløften mellom Gud og menneskene og korset som broen over denne kløften.

G: Jeg tenker på en annen kløft jeg. Den i Astrid Lindgrens Ronja Røverdatter. Kampen mellom det gode og det onde. Der hopper de over kløften. Men det er jo umu-

lig i vår tekst.

M: Ja, i vår tekst er det tydelig understreket at det ikke er mulig å komme over kløften.

G: Så man må gjøre det i livet.

M: Ja, etter livet er det for sent. Det blir litt sånn: «There is no time to change your mind. The Son has come and you've been left behind.» Apropos trusselbilder.

G: Da kan det hende at vi må preke mot teksten. Det har jeg gjort noen ganger når jeg mener teksten ikke kan brukes i dag. Så går det an å si at teksten ikke kan brukes i dag. Jeg kan ikke skjønne annet enn at vi har lov til det. For den etiske utfordringen her skjønner vi umiddelbart. Vi behøver ikke en hel preken for å skjønne hva det dreier seg om. Det er jo et kjempeklart bilde.

#### Handle eller resignere?

M: Men hva gjør så klare utfordringer med oss? Så tydelige bilder? Får det oss til å handle? Eller får det oss til å resignere? Og handler det om enkeltmennesker eller handler det om systemer?

G: Hvis det handler om systemer, så er det jo greiere. Da kan man jo si at hele den materialistiske måten å leve på går til helvete. Da slapp en jo det personlige.

#### Isolert liv

M: Tilbake til det du sa om at det ikke finnes noe kontakt mellom dem. Hva gjør det med oss mennesker når vi lever isolert i vår egen verden eller i vår egen rikdom? Eller hva gjør det med oss når vi møter mennesker som har det annerledes enn oss, når vi ser lidelse, når vi ser fattigdom? Det kan være en interessant innfallsvinkel. Dette med kontakt og

ikke kontakt.

G: Jeg var nettopp på en boklansering av en bok som Mayakvinner i Guatemala har skrevet. På den boklanseringen sang en kjent guatemalansk sangerinne. Hun fortalte at hun var voksen før hun visste om krigen, massakrene og overgrepene overfor Mayaindianerne. Det går jo an for oss alle å leve uten å se hva som foregår rundt oss.

M: Men Lasarus prøvde vel å komme i kontakt? Det var vel en grunn for at han lå rett utenfor porten til en rik mann? Det blir også et sterkt bilde: det ligger en syk mann utenfor porten din som du verken ser eller forholder deg til. Apropos gjerdet og beskyttelse. Vi skaffer oss vår egen lille verden her inne som gjør at vi ser det vi vil se og at vi beskytter oss mot det vi ikke vil se.

Kanskje lesetekstene er bedre? Teksten i 5. Mosebok klarer på en måte å si det samme som preteksten, men helt uten å bruke trusler. Men profetene bruker jo også mange trusler. Kanskje det var slik tradisjonen var? At det var vanlig å bruke trusler. Og så må vi tenke annerledes. Vi må bruke andre ord. Vi kommer ikke noen vei med å true.

Hele folket lot seg døpe, og Jesus ble også døpt. Mens han sto og ba, åpnet himmelen seg. Den hellige ånd kom ned over ham i skikkelse av en due, og en røst lød fra himmelen: «Du er min Sønn, den elskede, i deg har jeg min glede.»

Jesus sammenlignes med Elias og Elisja

G: Jeg tenker at det er en naturlig link til pinse fordi Jesus får den Hellige Ånd. Dette er to søndager etter pinse. Det er jo en mye sterkere link enn den gamle teksten, når en tenker på pinse da. Hvis vi setter de to tekstene sammen, så kan en jo si at Jesus innvies som

guds mann fordi han har vist seg verdig til oppdraget ved hvordan han lever. Jesus har vist seg som en gudsmann gjennom måten han møter mennesker på, oppreiser mennesker, gir dem verdighet og gudsnærhet. Det er det livet Jesus døpes til. Og så har jeg vært litt opptatt av sammenhengen mellom Det gamle og Det nye testamentet når jeg har lest teksten.

Se på profetene Elias og Elisja. De er gudsmenn, og det kunne vi se ved at da de gikk over Jordan så åpnet havet seg. Vannet skilte seg og de gikk tørrskodd over. Og det interessante her med Jesu dåp, er at himmelen åpner seg. Jesus er



noe mye mer og større enn Elias og Elisja. Her er det en helt annen himmelsk dimensjon. Også i Det gamle testamente står det om gudsmenn at «de hadde Ånden». Det er også bilder, og bilder som de kjenner.

Hva var det som gjorde at Jesus fikk Ånden?

G: Så kan det hende at Lukas tenker på Jesu dåp som den første pinsen og at alle får Ånden som andre pinsen. Jeg har litt problemer med at den andre pinsen har kommet først som tekst i vårt kirkeår. Vi har jo hatt pinse. Jesu dåp har jo tidligere vært tekst i Åpenbaringstiden, rett etter jul. Nå er den rett etter pinse. Jesus ble initiert til sin gjerning. I teksten sier Gud: «du er min Sønn», det vil si at Gud går god for det Jesus gjør. Da tenker jeg at det med Ånd er spennende. Det har jeg vært litt opptatt av i forberedelsene. Hva vil det si å få Ånden, og hva vil det si å bli døpt? Jesus ble døpt og Gud sa på den måten at ja, sånn du lever det er kjærlighetens vei. Jeg tenker ikke at han ble døpt for å skulle frelse oss i teknisk forstand. Jeg tenker ikke at det var hans gjerning å frelse oss, tenkt i tradisjonell forstand. Og det synes jeg er interessant å snakke om: hva var Jesu oppgave? Hva var det som var så spesielt med Jesus og hva gjorde han til en gudsmann? Hva var det som gjorde at han fikk Ånden? Da tenker jeg at det var fordi han kom med slike fortellinger som den rike mann og Lasarus. Det at han møtte mennesker på den måten, og provoserte så mange, at de tok livet av ham. Jeg tenker at Gud ikke sendte sønnen sin ned for å frelse oss for så å sende ham opp igjen. Jeg tror ikke Gud er en som sitter og tenker at: «menneskene er forlagt, så hva kan jeg gjøre

for at menneskene kommer tilbake til meg, jo, jeg sender sønnen min, og så skal Jesus dø som et offer.» Hvorfor trekker jeg fram dette i teksten om Jesu dåp? Jo, fordi jeg tenker at det er viktig hvordan vi snakker om Jesu dåp. Det er viktig at vi ser Jesus som en gudsmann på grunn av det livet han levde, ikke som offer sendt fra Gud.

Ånden er pust og hører sammen med livet

G: Jeg tenker at Ånden er pust. Jeg tenker at det handler om livet og Jesu liv og vårt liv. Er jeg på jordet?

M: Nei, men det er mange spørsmål underveis, synes jeg. For det er mange spørsmål som handler om hva Jesus skulle. Hva var Jesus sitt oppdrag? Hvis man kan tenke det sånn. Også er det dette med at dåpen er et startpunkt. Jeg opplever at slik som du sier det, er dåpen et startpunkt. Svarer du ja på det? Ja. Det er en fare for å miste jula da?

G: Ja, det er jo interessant. Det med jula. Mener du at det var der det starta? Jeg husker ikke helt, men de forskjellige evangelistene har ulike startpunkt. Dette er jo en fortelling, så Lukas vil si at denne fortellingen viser at Jesus er en gudsmann.

Hvem er en gudsmann?

M: Men hva er det å være en gudsmann da? Er det bare Jesus som er det?

G: Nei, det fine her var at hele folket ble døpt. Jeg leser ut fra dette at vi er Guds sønner og døtre.

M: Men er det noen forskjell?

G: Ja, men jeg tror ikke forskjellen er så stor som jeg har tenkt tidligere.

M: Du sier at det er en forskjell på Elia og Elisja fra Kongebøkene og Jesus, fordi der

åpner vannet seg og her åpner himmelen seg? Vi kan jo regne med at de var mennesker som oss, eller historier om mennesker. Det er spennende å høre hva du tenker er forskjellen, hvis det er noen forskjell, eller hvorfor det ikke er noen forskjell.

G: Jeg tenker at det er en stor forskjell, men ikke i den kjødelige prosessen.

M: Hva er den store forskjellen?

G: Hvordan Jesus levde. For jeg tenker at han er en av de helt unike. Og det var også derfor kristendommen ble spredt. Det skjedde jo en oppstandelse. Jesus lever videre.

Hvor blir det av jula og påsken?

M: Med hensyn til at jeg sier at vi kanskje mister jula hvis vi betoner Jesu dåp som et veldig sterkt startpunkt, hva tenker du om påsken da, når du sier at Jesus ikke kom for å frelse oss, men for å leve det livet han gjorde? Du sier det skjedde en oppstandelse i og med at kristendommen ble spredt, men da hører jeg at du sier at det ikke nødvendigvis skjedde en oppstandelse?

G: Jeg er jo veldig opptatt av at Jesus viser meg hvordan det går an å leve som Guds sønner og døtre, og at vi også er gitt en Ånd som har en kjærlighetskraft i seg så vi kan se Lasarus, så vi kan se den andres ansikt. Så vi også kan forsone oss med livet slik det er blitt. Jeg tenker at det med Ånd sier meg masse om hvilken Ånd vi har i oss, og hva vi er en del av, at vi også er en del av det guddommelige. Men da må vi vel velge livets side eller Guds side. Dette er noe jeg er veldig opptatt av på 2. søndag etter pinse.

M: Det er morsomt, for med en slik vinkling kan vi snakke om disse tekstene sammen på en helt annen måte enn det jeg tenkte i utgangspunktet. Jeg tenkte at det var

to ekstremt forskjellige tekster som er valgt til samme dagen.

Hva kan det prekes om?

M: Hvis du skulle preke over denne nye teksten, hva ville du da snakke om?

G: Da ville jeg snakke om hva det vil si at Jesus er en gudsmann, og så ville jeg ta menigheten med på en refleksjon om at vi er døpt og hva er det vi har, livskraften, muligheten til å se og leve videre på en mer guddommelig måte enn vi gjør. Jeg ville også lagt vekt på at vi er en del av det guddommelige.

M: Får vi Guds ånd i dåpen?

G: Jeg tror jo bare at dåpen stadfester at vi har den, for alt er jo bilder, språk og ritualer som handler om at Gud og mennesker hører sammen.

M: Det var ikke meningen å stille et vanskelig spørsmål, men når vi snakker om Jesu dåp og vår dåp kan vi komme til å si dette på en indirekte måte. Vi kan komme til å si indirekte at dåpen er noe veldig magisk og at det skjer noe veldig magisk i dåpen. Det vil vi vel heller ikke si?

G: Nei, jeg mener jo ikke det, samtidig så er jeg vel litt mystiker, jeg tror vel det skjer mye magisk i gudstjenesten dersom vi klarer å åpne rom, både indre og ytre rom, så kan det skje mye. Men det er jo ikke noe mystisk med vannet.

M: Jeg mener ikke at vi ikke må tro på det mystiske, men jeg ble bare redd for at vi sa at vi gjorde oss helt avhengige av dåpen da.

Og så langt kom vi i samtalen. ■

## MELLOM INVITASJON OG KALL

Gjeldende tekstrekke: Luk 14, 16-24; Jes 25, 6-7; Åp 19, 5-9

Ny tekstrekke: P 2.Tim 1, 9a/9b-10a omkved: v. 10b; Jes 50, 4-5; Rom 8, 28-30; Joh 1, 35-51

### KJERSTI ØSTLAND TVEIT

fungerende sokneprest i Sagene menighet  
ktveit@oslo.kirken.no

#### SØNDAGEN OG KIRKEÅRET

Det er ikke mange søndager siden pinse, og forhåpentligvis er det sommer i lufta og blomster i bed og grøftekanter. Det er på tampen av første halvår, det er skoleferien og sankthans står for døren.

Om ikke alle semesteravlutninger allerede har vært, vil denne søndagen noen steder være siste gudstjeneste før sommerferier fra klubb, kor, speider og ulike foreninger. Noen steder er dette første gudstjeneste i sommermodus, kanskje i samarbeid med nabomenigheter. Menighetene spres for sommeren, og kanskje er dette søndagen for en aldri så liten sommerfest – med bugnende kirkekafe eller grilling på kirkebakken?

#### SØNDAGEN OG TEKSTEN – FOR DEM SOM BRUKER GAMLE REKKER

Jeg har alltid sett for meg evigheten som et langbord med mat og fellesskap. Kanskje «Herre, din jord bærer mat nok for alle» ligger til grunn for min noe naive eskatologi, der det dekkes et langbord i verden som alle kan reise seg mette fra? Eller kanskje kommer det av alle nattverdsmåltidene der jeg knelende i alterringen har sett for meg me-

nigheten i himmelen og på jorden i den ene og den andre halvsirkelen? Jeg tror i alle fall at det store gjestebudet åpenbarer Gud som en raus husmor og en god festarrangør som ikke bare vil stå på kjøkkenet og kokkelere, men som også vil glede seg sammen med menneskene og gjestene sine.

Samtidig kjenner jeg på en litt stusselig identifisering med verten som har styrt og stelt og endelig er alt ferdig. Han får meg til å tenke Benny Borgs Den store dagen og vekker sentimentale (og litt pinlige) norsktoppen-minner om moren som har gjort i stand til bursdagsselskap med duk og finservise. Så melder det ene barnet etter det andre avbud, mens hun like selvutslettende svarer: «Jasså sier du det, du kan ikke komme fra, du tok feil av hvilken dag det var, nei det gjør ingenting, hvis det er noe bare ring, jeg fins alltid her hver dag.» Men i vertens harme finnes det er i det minste noe befriende som gjør at han viser handlekraft i stedet for å resignere i all sin skuffelse.

Rammen for gjestebudsfortellingen er egentlig en annen sammenkomst: Jesus er gjest hjemme hos en fariseer, det er sabbat og i løpet av selskapet helbreder han en mann og stiller spørsmål som blir møtt av noe som må ha vært pinlig taushet. I løpet

av sammenkomsten betrakter han dessuten gjestenes adferdsmønster og gir en leksjon i skikk og bruk om både beskedenhet og gjestfrihet i selskapslivet.

Gjestene instrueres til ydmykt å ikke sette seg for langt opp ved bordet så de kan unngå skammen det ville være å måtte vike plassen for en gjevere gjest. I motsatt fall er det bedre å hedres som så ydmyk i sin fremferd at verten flytter en oppover bordet. Dette er en variant av de første som skal bli de siste og de siste som bli de første. Verten på sin side instrueres i å innby fattige og vannføre, lamme og blinde til selskap i stedet for venner, brødre, familie og rike naboer. Disse kan ikke yte en tilsvarende invitasjon i gjengjeld, slik at handlingen blir edlere inntil de rettferdige oppstår. Etter denne leksjonen faller kommentaren fra en av gjestene om at «salig er den som får sitte til bords i Guds rike», og Jesus svarer med å fortelle om det store gjestetebudet.

Gjennom fastetida har jeg brukt tid på å lese Notto R. Thelles bok av året: Gåten Jesus. Thelle gjør et poeng ut av hvor mye av Jesu forkynnelse som skjer i tilknytning til mat og måltid. Det er ikke bare den gjestfrie Gud i Det gamle testamentet «som midt i fare og krise skaper et rom av shalom [...] og er verten som tar i mot sine gjester med alt som huset kan by på av mat og omsorg (s 94)». Thelle skriver om Jesus at han «sto i en tradisjon der måltidsfellesskapet var et av de sterkeste uttrykkene for velsignelse. Hans ord og handlinger gjorde Gud til en gjestfri vert som åpner sitt bord for alle som vil komme. Det var provoserende. For mange var det rene blasfemien (s 93)».

Måltidsforkynnelse handler ikke bare

om det symbolmettede jødiske påskemåltidet som avløses av et nytt måltid i vår nattverdsfeiring. Men i mye av det Jesus både sier og gjør kommer fellesskapet, gjestfriheten og bruddet med tabuene til syne, og da er det gjennom måltidene Guds gjestfrihet åpenbares aller tydeligst. Jesu første under skjedde under en bryllupsfest, han mettet tusener på tusener med fem brød og to fisker, han sa han var livets brød og det levende vann, kvinnen som salver Jesu føtter bryter inn i mennenes måltidsfellesskap – for å nevne noe. Ikke bare samlet han vennene sine til påskemåltid i høytiden rett før han døde, men også etter oppstandelsen forteller evangeliene at han møtte disiplene i ulike måltider: han serverte brød og fisk ved Tiberiassjøen, spiste kveldsmat med dem på veien til Emmaus, kom til dem mens de satt til bords og fikk servert stekt fisk når han selv ba om å få noe å spise.

Jesus inviterte de gale gjestene. Han lukket fellesskapet opp for dem som samfunnet vanligvis hadde lukket ute. I det store gjestetebudet har verten i utgangspunktet invitert de rette gjestene, de fromme og privilegerte. Når forberedelsene er ferdige og festen står for døra melder de likevel avbud, en etter en. Husets herre blir harm og utvider gjestelisten med fattige, uføre, blinde og lamme. Han beveger seg langs grensa for hvem en vil ha på fest og tangerer den. Men når huset ennå ikke er fullt, sendes tjeneren ut enda en gang for å nøde gjestene inn, ikke bare fra sentrale gater og torg, men også fra de mer perifere veier og stier. Et sted i fortellingen forandrer festen seg fra å romme de såkalt vellykkede, til å romme de utslåtte og utstøtte. Bevegelsen får meg til å tenke på

den kananesiske kvinnen som flytta på Gud og som argumenterte mot Jesus da han sa at han bare hadde kommet for de bortkomne sauene i Israels folk. Gud kan flytte på seg og fester kan forandres. Det store gjestebudet går fra å være et ekskluderende måltid til å bli en inkluderende fest av det eksklusive slaget.

Og når festen først er åpnet blir gjestebudet i hos Lukas et speilbilde av gjestebudet hos Jesaja: Gud er den gjestfrie verten som gjør et gjestebud for alle folk – så huset kan bli fullt.

Måltid og fest har til alle tider hatt en fellesskapsskapende kraft, ikke bare i bibelsk sammenheng. Måltidet gjør noe med en – enten det er i familien, venneflokken, menigheten eller blant ukjente. Måltidet fletter en sammen på både synlig og usynlig vis. Det er vanskelig å være uberørt av den en har hatt til bords, utvekslet ord med, sendt brød og smør eller helt opp i glassene til. Det er vanskelig å skape ufred med den en har delt måltidet med, for måltidet skaper et rom av shalom, både på gledesfesten og ved samværet i sorg.

#### – OG GUDSTJENESTEN

Dette kunne ha blitt en søndag for å snakke om alle som ikke har mat å spise, om fråtseri og stappmette mennesker som ikke vet å sette pris på mat i et land med stadige flere fattige eller i en sultende verden. På sett og vis kan det kjennes uansvarlig å hoppe bukk over denne problemstillingen, men jeg gjøre likevel det valget denne søndagen. Og selv om Jesus selv gir en leksjon om skikk og bruk i selskapslivet, tror jeg heller ikke at jeg skal bruke gudstjenesten til å belære om in-

vasjonsetikette.

Jeg vil at dette skal være en søndag for fest og felleskap, glede og gjestebud. Om en vil forkynne evangeliet uten for mange ord går det an å holde en nonverbal preken der teksten taler for seg selv, sammen med et bugnende langbord av alskens deilige retter.

Mange har sikkert gode erfaringer med å innstifte nattverd under et ordinært måltid på skjærtorsdag, alternativt kan en feire nattverd i messa med skikkelig brød og bruke det som blir til overs i gjestebudet etter gudstjenesten. Begge variantene kan binde gjestebud og nattverdsmåltid sammen.

Bugnebordet kan gjøres i stand av et lite gjestebudsutvalg eller bli til i et spleiselag der alle inviteres til å ta med seg noe til festen. Fallgruven er naturligvis at langbordet blir stusselig magert og at det hele blir en litt pinlig og glissen affære, derfor det kan være lurt å alliere seg med noen grunnretter i forkant. Tapas er i vinden, også i kirkelige kretser – det krever ikke så mye av verken koppestell, oppvask eller sitteplasser, og muliggjør dessuten stående buffé. Ellers går det også an å holde en liten grillfest på kirke-trappa i stede for kirkekaffe – og forgripe sankthans et øyeblikk.

En kan gjøre denne søndagen til en feitetirsdag i juni, og muligens burde Knutsen&Ludvigsens «Kanskje kommer kongen» stått på salmelista.

#### SØNDAGEN OG TEKSTEN – FOR DEM SOM BRUKER NYE REKKER

Selv om det ikke finnes en interntekst a la kollektbønnen er det vanskelig å ikke se en sammenheng mellom disse tekstene – som tidligere ikke har blitt holdt sammen

av samme søndag. Resurstekstene P og F er hentet fra 17. og 21. søndag etter pinse, og evangeliet fra tilleggstekstene på apostelsøndagen. GT- og epistelteksten er nye i tekstboka. Sammenhengen setter meg i et kallsmodus: Jesajateksten taler om disiplens tunge som med ord kan styrke den trette og øret som hører på disiplers vis. Paulus skriver i Romerbrevet om de som elsker Gud, dem som han har kalt etter sin frie vilje, de forhåndsvedkjente som er bestemt til å bli formet i sønnens bilde: de er kalt, erklært rettferdige og gitt herlighet. Til siste er preteksten hentet fra Johannesevangeliet med Jesus som kaller sine første disipler.

I Johannesevangeliet skjer kallelsen av de første disiplene mellom presentasjonen av døperen Johannes og vinunderet i Kana, som var Jesu første tegn. Åstedet er Jordanelven, og perikopen vår strekker seg over to eller tre dager.

Bare to dager før har Johannes stått til rette for noen utsendte prester og levitter på det samme stedet. Han har avvist at han selv er Messias eller profeten, men presentert seg som røsten i ødemarken som roper i forkant av ham som kommer. Dagen etter ser han Jesus komme forbi og identifiserer ham som den som skulle komme og som Guds lam som bærer verdens synd. Og dagen etter det igjen kommer Jesus enda en gang forbi, og Johannes gjentar for de to disiplene som var sammen med han at det er Guds lam.

De to Johannes-disiplene følger etter Jesus uten å gjøre noe større nummer ut av det, i alle fall ikke i følge evangeliet, og i løpet av kvelden finner Andreas ut at han har funnet Messias. Jeg er usikker på hva som skjer med den navnløse av de to. Men uten dramatik

blir altså en, kanskje to, av Johannes disipler til Jesu disipler. På denne tiden var Johannes mer populær enn Jesus, og hadde flere tilhengere. Et par kapitler senere henviser folk til «den mannen som var sammen med deg på den andre siden av Jordan», og Johannes svarer at han skal vokse mens Johannes selv skal avta.

Det blir for så vidt bare med disse fire navngitte disiplene, og kanskje en anonym, i første omgang. Andreas, Simon Peter, Fillip og Natanael er de eneste disiplene vi får høre at Jesus kaller direkte hos Johannes. En rask gjennomlesing og opptelling i resten av evangeliet avdekker riktignok at Judas Iskariot, Thomas, Judas (ikke Iskariot) og Sebedeus-sønnene (Jakob og Johannes, angivelige den disippelen Jesus hadde kjær) også dukket opp. Jeg skal ikke dvele for mye ved at jeg ikke kommer opp i tallet 12, og heller ikke ved at ikke alle disse navnene er blant de såkalte kanoniserte disiplene. Og jeg skal heller ikke dvele ved at kallelsen av disiplinene i de tre andre evangeliene ikke skjer langs Jordan, men ved Genesaretsjøen.

Men jeg vil dvele litt ved er alle navnene Jesus får av både Johannes, disiplene og seg selv i denne korte perikopen – han er Guds lam, Rabbi, Messias, han det står skrevet om i Moseloven, Guds sønn, Israels konge og Menneskesønnen. Det ligger et hav av messianske forventinger til Jesus hos disse mennene. Når de først er overbevist går han rett inn i profilen til den de venter på. Kanskje er det ikke så uventet siden i alle fall enkelte av dem allerede tilhørte kretsen rundt Johannes, og at Johannes var klar i sin Jesusforkynnelse – han selv var bare sendt i forveien. Messiasforventingene og referan-



sene til skriftene henger antagelig sammen med at Johannesevangeliet henvender seg til den jøde kristne leseren.

Andreas og den navnløse disippelen tilbringer en kveld sammen med Jesus, og i alle fall finner Andreas det han søker. Simon Peter får høre om Jesus av sin bror (Andreas), blir ført til ham og et får nytt navn. Fillip ble funnet av Jesus selv og oppfordres: «Følg meg!»

Natanael er den av disiplene som i utgangspunktet var mest skeptisk til Jesus, og stiller spørsmål ved om det kan komme noe godt fra Nasaret. Han kjenner antagelig skriftene og vet at denne byen ikke nevnes i det hele tatt. Dette er ikke omtalen av Jesus som overbeviser Natanael, men Jesu tiltale av ham – han er en sann israelitt, en mann uten svik – og dette blir for han et tegn. Jesus selv overvurderer ikke det eksepsjonelle i dette tegnet sitt, snarere tvert i mot.

I stedet sier han til Natanael at han skal få se større ting enn som så: Disiplene skal se himmelen åpnet og Guds engler stige opp og stige ned over Menneskesønnen. Disiplene får et tydelig løfte om at ting skal skje og det begynner allerede samme uke når disiplene er gjester i et bryllup i Kana.

Samtidig lover Jesus disiplene at de skal være vitner til ting som i rammen av Johannesevangeliet også allerede har skjedd slik døperen Johannes vitnet om dagen i forveien: «Jeg så Ånden komme ned fra himmelen som en due, og den ble over ham.» Himmelen hadde allerede åpnet seg over ham. Han gjentar også senere i samme evangelium til Nikodemus at «likesom Moses løftet opp slangen i ørkenen, slik skal også Menneskesønnen løftes opp» (3.14) og til

disiplene at «når Menneskesønnen løftes opp skal [disiplene]forstå at 'jeg er Han'» (8.28a).

Hvis leseren blir med Jesus inn i Johannesevangeliets dramaturgi, vil både hun og disiplene få oppleve større ting.

Med hele Bibelen som ramme er likevel Jakobs drøm (1.Mos 28.12ff) den mest åpenbare henvisningen. Jakob tilrøvet seg farens velsignelse foran nesa på Esau og ble siden sendt av gårde til Mesopotamia for å gifte seg med en ikke-kanaaneisk kvinne. Et sted på veien la han seg til å sove for natten, og i en drøm så han en stig mellom jorden og himmelen og på den Guds engler som steg opp og ned. Herren selv åpenbarte seg som forfedrenes Gud og lovet Jakob, og en tallrik ætt, landet han lå på og velsignelse. Jeg vil være med deg, bevare deg og aldri forlate deg eller løftene mine, lovet Gud. Jakob våknet og ble grepet av ærefrykt: «Herren er på dette stedet og jeg visste det ikke (...) her er himmelens port.» Jakob ga et løfte tilbake og sa at hvis Gud vil være med meg og bevare meg på denne ferden og sørge for alt jeg trenger, da skal Herren være min Gud. Siden møter Jakob Gud igjen i en nattelig kamp, vinner og får navnet Israel.

Og Natanael, den sanne israelitten, gjenkjenner den han kaller Guds sønn og Israels konge. Han finner også himmelens port, der ved Jordanelven, og blir med han som er døren videre.

## – OG GUDSTJENESTEN

Tekstene for denne søndagen er forholdsvis tunge, og å vektlegge kallsmotivene altfor mye tre uker før apostelsøndagen ser jeg ingen grunn til. Selv har jeg en forholdsvis

liberal tilnærming til den poetiske teksten og fortellingsteksten som ressurstekster, og i rammen av søndagen hadde jeg ikke tatt så mye for å gjøre det utvalget jeg selv synes var mest hensiktsmessig i konteksten.

Hvis dette skal være en sommeravslutning, familiemesse eller gudstjeneste med barnedåp hadde jeg antagelig valgt barneevangeliet fra Markus som pretekst. I det finnes mer sanselige og mindre metafysiske motiver å ta tak i. I barneevangeliet er det ikke noen som stiger opp eller ned, men harme som reagerer på konvensjonene om hvem som får komme frem til begivenhetenes sentrum og ikke, og hender som legges på hoder og velsigner.

#### GIR DE ULIKETEKSTREKKENE DEN SAMME SØNDAGEN FORSKJELLIG PROFIL?

Jeg tror denne presten hadde feiret to messer med to forskjellige profiler på den samme søndagen – og blitt trukket mellom invitasjonen og kallet.

Gjestebudet åpner i større grad for det sanselige og nære, for å smake og lukte, feire og juble og for fellesskapet. Gjestebudsgudstjenesten kan i mye større grad stå i invitasjonens, festens og involverings tegn.

Med de nye tekstrekkene – uten å gi barneevangeliet en sentral plass – tror jeg søndagen fort kan ende opp som litt fjernere og rarere. Kanskje blir gudstjenesten mer tradisjonelt prestete og traurig, på vei inn i disippelkallet og Jakobsparallellen.

Men denne frykten kan jo adskillige kompetente prester gjøre til skamme! Uansett er det litt interessant at 1. rekke i den nye tekst-

boka er identisk med 1. rekke i den gamle på denne søndagen (siste rekke har barnet som gjennomgangstema: Hannas hjertesorg og bønn om en sønn i GT, epistelen om at vi får kalles Guds barn og barneevangeliet med la de små barn komme til meg som evangelium). Ergo vil den samme søndagen antagelig ende opp med å holdes sammen av disse forskjellighetene i fremtiden.

#### KANTORS SALMEFORSLAG

Sagenes salmeforslag denne søndagen blir åpenbart forskjellige av den grunn at de er valgt med utgangspunkt i tekstene og ikke i gudstjenestekonteksten. Til prøvemenighetene som bruker fortellingsteksten foreslås det dessuten et par salmer som ligger tett opp til barneevangeliet.

Den som ønsker å krydre søndagen med resten av kirkeåret og naturen som slår ut i blomst, kan med fordel bytte ut noen av salmene. Disse trenger ikke å bli så forskjellige selv om tekstene er det. Presten vet foreløpig ikke om hun og resten av menigheten har rukket å bli lei av sommersalmene 222, 763, 766, 041 eller 0136 enda.

Gamle rekker: 593, 271, 138 (vers 1 og 7) - 145 (vers 4), 16 (vers 4 til 6), 241, 0 173 eller 655 (vers 5).

Nye rekker: 573, 271, 563 - 97, 0 48, 651, 686. Fortellingsteksten: 0 162 eller 619. ■

# Å MISTE ELLER Å BLI FUNNET

Gjeldende tekststrekke: Luk. 15, 1-10; Mika 7, 18-19; Ef. 2, 1-10

Ny tekststrekke: Josva 24, 19-24; Hebr. 12, 1-3; Matt. 16, 24-27

## HANS KRISTIAN SOLBU

Prest i Sverresborg menighet i Trondheim

Hans.Kristian.Solbu@kirken.trondheim.no

### PROLOG

Jeg er antagelig ikke den eneste det blir sagt om: «Han er flink til å lete, men veldig dårlig til å finne.»

### MISTE - FINNE

Ved første gjennomlesing av «gammel» og «ny», synes innholdet i de to tekststrekene å peke i svært forskjellig retning. Og det gjør de fortsatt også etter flere gangers gjennomlesing og arbeid med ord og meninger. Men samtidig så oppdager man raskt at de har et ordpar som de er felles om: å miste og å finne. Men ordene er preget av svært forskjellig tone: I «gammel» er det ille å være mistet og målet er å bli funnet, mens i «ny» er det viktig å miste for å kunne finne:

Luk. 15: Mannen som mister én av sine hundre sauer, som leter og finner og gleder seg. Og kvinnen som mister én av ti sølvmynter, som leter og finner og gleder seg.

Matt. 16: Den som vil følge Jesus må fornekte seg selv og miste sitt liv for å finne det.

Jeg har strevd mye med å finne ut av «å miste» – apollyein. I de fleste sammenhenger oversettes ordet med «å ta livet av», «å drepe», «å ødelegge liv» og «å gjøre ende på» – Mt. 2, 13, 10, 28, 12, 14 og Lk. 6, 9 og 17, 27-

29. Dette er aktive og destruktive handlinger. Men ordet betyr altså også «å miste», slik som i både Luk. 15 og Matt. 16 med paralleller.

«Å miste» oppfatter jeg som noe mer passivt enn «å ta livet av», men begge betydningene av ordet («å miste» og «å drepe») knyttes i ordbøkene til den aktive formen av verbet. Det må bety at «å miste» i både ny og gammel tekst er ganske dramatiske hendelser. «Å miste seg selv» må nærmest bety å drepe eller å utslette seg selv. Det gir mening rent språklig, samtidig som det innholdsmessig er ganske dramatisk.

Å miste en sau eller en mynt syns jeg blir atskillig mer komplisert både rent språklig og betydningsmessig. Men uansett, å miste er i denne sammenhengen i alle fall en mer omfattende og grunnleggende misting enn som når jeg har forlagt mobilen og farer rundt i huset og ikke kan huske hvor jeg la den sist. Når sauen og mynten er mistet, er de i grunnen å regne som ikke eksisterende. Som døde. Og når de blir funnet, vekkes de til live igjen. Død og oppstandelse.

### SAUEN OG MYNTEN

Kap. 15 hos Lukas består av tre fortellinger om å være mistet og bli funnet: sauen, mynten og sønnen. Og alle tre er fortalt som et

svar på at fariseerne og de skriftlærde murret over at tollerne og synderne holdt seg nær til Jesus, og at Jesus tok imot dem og spiste sammen med dem. Selv om vi leser bare de to første fortellingene på denne søndagen, er det viktig å ha alle tre oppe i bevisstheten i forberedelsene. Både sammen og hver for seg har de noe av eventyrenes tretall-system i seg, og at det som skjer tredje gang er det avgjørende: I våre to fortellinger går «finne» igjen tre ganger i begge: De leter til de finner, og når de har funnet er gleden så stor at de må fortelle til andre at de har funnet.

I disse to er det mannen og kvinnen som er de aktive i fortellingen, mens i «Den bortkomne sønn» er det sønnen som er hovedperson. Og til forskjell fra de to første fortellingene gjør sønnen et aktivt valg om å vende tilbake. Likevel omtales dette som «å være kommet bort og bli funnet igjen.»

Jeg mener å huske fra praktikum at Tor Aukrust en gang snakket om at han ikke kunne forstå fenomenet med at de som gikk trofast på bedehuset og kirka stadig ble møtt med en intens omvendelsesforkynnelse. At de måtte holde på med dette, når de så til de grader hørte til den frelste flokk.

Kanskje det ikke er så mange som snakker om omvendelse lenger. Men det er faktisk det våre to fortellinger handler om: gleden over den ene som vender om.

For å ta det først. Dette må være en annen omvendelse enn den som Luther snakker om i katekismen: Den daglige omvendelse. Den handler om hver dag å vende seg bort fra alle kravene og vende seg om til hvilen i dåpens nåde. Denne nåden har så mange motkrefte at det ikke er gjort en gang for alle, i den forstand at det virkelig gir meg hvile.

Jesus snakker om at mannen forlot de nitini sauene for å lete etter den ene. Og disse omtales i tolkninga av lignelsen som «nittini rettferdige som ikke trenger omvendelse». Altså handler denne omvendelsen om mennesker som grunnleggende finner en ny retning for livet, slik tollerne og synderne hadde gjort.

Men hva består omvendelsen i for sauene og mynten? De er jo helt passive og gjør ingen valg, til forskjell fra den bortkomne sønnen. Å omvende seg er å bli funnet. Jeg tror det er vesentlig å ikke miste dette passive momentet i forståelsen av omvendelsen.

Men dette er ikke generelle fortellinger. De handler om tollerne og synderne, de som holdt seg nær til Jesus for å høre han. Disse menneskene var på mange måter «mistet». De ble i alle fall ansett som «mistet» av de rettferdige. De var uten verdi. Døde. Og de visste det antagelig utmerket godt selv. De så på seg selv med samme blick som de rettferdige gjorde. Og så har de altså møtt et helt annet blick. «Gå ut på veiene og stiene og nød folk til å komme inn, så huset mitt kan bli fullt.» (Lk.14,23). De var blitt funnet.

Er omvendelse et aktivt valg eller en passiv mottakelse? I denne konteksten kan ikke jeg se at det gis noe entydig svar på det.

Men det som er ganske tydelig, det er festen. Alle tre fortellingene ender opp med fest. Og det kan se ut til at festen ikke står helt i forhold til det som det festes for. I de to første fortellingene må antagelig festen ha kostet mer enn verdien av det de fant. Når det gjelder sønnen som kom hjem, syns i alle fall den hjemmeværende sønnen at faren tok i litt vel mye med gjøkalv, festklær, ring, vin, og danseorkester. Antagelig gikk en del av

hans arv dukken med en sånn sløsing. Men hvis det å være «mistet» er like dramatisk som å være død, er vel oppstandelsen verd en skikkelig fest.

Kanskje er festen det egentlige temaet i fortellingene: «Denne mannen tar imot syndere og spiser sammen med dem.» Det er som om Jesus sier: «Jeg ikke bare tar imot dem og spiser sammen med dem. Jeg fester til om med ganske hemningsløst sammen med dem.»

## NÅDE ELLER LØNN

Tekstene i gammel tekstrekke understreker omvendelsen som den passive mottakelsen. Nåden. Mika (7,18-19) spør mer overrasket enn konstaterende: Hvem er en Gud som du? En gud er så å si per definisjon en som stiller krav om å bli dyrket og tjent på den rette måten. En gud krever rettferdighet og rett livsførsel. Men den gud som Mika bokstavelig talt ender opp med, viser en annen side: barmhjertighet og miskunn framfor vrede.

Og Paulus kan ikke sterkt nok få understreket at Gud er rik på barmhjertighet og at for oss hviler ingenting på gjerninger, men kun på nåde (Ef. 2,1-10). Det er så godt å være i dette budskapet at det kan være vanskelig å oppdage det provoserende med det.

«Nåde» er blitt et provoserende ord, fordi mange oppfatter det som et uforståelig religiøst ord: «Det rasjonelle språket strekk ikkje til, og samstundes kjennest det unaturleg for meg å bruka eit religiøst språk for å forklara kva eg meiner. Ord som 'Den Heilage Anden', 'nåde' og 'Guds kraft' skjønar eg lite av.» Dette sier forfatter Merete Morken Andersen i Dag og Tid 13.mars 09 i serien

«Trur du på Gud?», der kjente mennesker blir spurt om sitt forhold til gudstro.

Men hvis det er mulig å skrelle av disse vanskelige religiøse lagene som har lagt seg på «nåden», og man tør bruke ordet, oppdager man det virkelig provoserende med det. For forutsetter ikke nåden nettopp at man må miste seg selv først? At man må dø. At den jeg er og det jeg tenker og står for, ikke bærer. Da er det faktisk både enklere og mer akseptabelt at «han skal lønne enhver etter det han har gjort» (Matt.16,27).

## Å TJENE MED UTHOLDENHET

Tekstene etter ny ordning peker ganske tydelig i en helt annen retning enn nåde. Kanskje.

Det 24. kapitlet er det siste i Josva-boka. Der beskrives den store paktsslutningen i Sikem. Josva utfordrer folket til å bekjenne om de vil tjene Jahve, og han tar den klassiske gjennomgangen av folkets historie med Jahve fra Abraham av. Og egentlig handler hele historien om nåde. Tydeligst uttrykt i v.12b -13: «Det var ikke du som gjorde det med sverd og bue. Jeg gav dere et land som dere ikke hadde hatt noe strev med, byer som dere ikke hadde bygd, men som dere fikk bo i, vintrær og oliventrær som dere ikke hadde plantet, men fikk nyte frukten av.» Dette er historien om en gud som gir og et folk som tar imot, og som ikke skaper sin virkelighet selv. Jahve har hele tida gått foran. Og med utgangspunkt i nådens historie: «Så frykt da Herren, og tjen ham helhjertet og trofast!» (v.14).

Men utfordringen og formaningen om å gjøre det rette valget, preger vår perikope mer enn den passive mottakelsen.

I Hebr.12,1-3 er det ikke mye snakk om å hvile i nåden, men at man skal holde ut. For det gjorde alle trosvitnene som er beskrevet i kap.11. Fra Abel via Abraham til David, Samuel og profetene er det troen som har gitt kraft, mot og utholdenhet. Enda de ikke kunne se det som troen virkelig springer ut av og handler om: Jesus.

Derfor, når Hebreerbrevet ramser opp alle disse trosvitnene på denne måten og avslutter kap.11 slik det gjør, så viser det at det er forskjell på å løfte seg selv etter håret i tro og å være utholdende i tro. For det er Jesus som er troens opphavsmann og fullender. Tro er å håpe med tillit («sikkerhet for det som håpes» / «et pant på det vi håper»). Og den tilliten er blitt bekreftet i at Jesus «holdt ut på korset», og i det at «han nå har satt seg på høyre side av Guds trone».

Jesus er både en inspirasjon til å holde ut, og han gjør det mulig å holde ut, fordi han gjør at alt det som tynger kan legges av. Utfordringen til å være sterk er tydelig også i denne teksten. Samtidig er det avgjørende at alt fra begynnelse til slutt så å si er omgitt og båret av Jesus.

#### MISTE OG FINNE LIVET

Jesus har nettopp kalt Peter for «Satan» når vi går inn i Matt.16,24-27. Og det er viktig å få med den sammenhengen, for den understrekes av at tekstavsnittet begynner med ”deretter”. Jesus har fortalt om hvilken skjebne han går i møte, og Peter kan ikke godta det. Det gjør han til en satan.

For det handler om «det som Gud vil» (v.23).

Fornekte – *aparneisthai* – er bare brukt i denne sammenhengen og ved Peters for-

nektelse. Å fornekte seg selv, må bety at man ikke vedstår seg selv.

Berge (*sitt liv*) – *sosai* – er ordet som oftest oversettes med «frelse». Her blir altså frelse et negativt ord. Å sikre seg. Finne – *hevrisko* – ser ut til å skulle forstås nokså rett fram. Et helt vanlig ord som er brukt mange ganger. (Det er interessant at oversettelsen av 1978 oversetter både «*sosai*» og «*hevrisko*» med «skal berge det», mens 05-oversettelsen skiller mellom «å berge» og «å finne». (Se under.)) Vinne (hele verden) – *kerdaino* – betyr ikke å vinne over noen eller noe, men å vinne noen for noe. Å tjene noe. Tape (*sin sjel*) – *zemião* – kan like gjerne oversettes med «å gjøre skade på». Verbet er kun brukt på dette sted.

Jeg vet ikke om det er grunnlag for det, men jeg mener å se at slik 05-utgaven skiller mellom «*sosai*» og «*hevrisko*» får man fram et vesentlig poeng. «Å finne» livet oppfatter jeg som et mer «åpent» uttrykk enn «å berge» livet. I alle fall i denne sammenhengen. Og at den åpenheten nettopp er et poeng hos Jesus. «Å finne» er å få, og det man finner er kanskje mindre kontrollerbart enn det man «berger». (Det er mulig jeg er helt på jordet her, men kanskje vi kunne kalle dette intuitiv eksegese.)

Så kommer vi til det punktet som er vanskelig for oss paulinsk-evangeliske luthere: Menneskesønnen skal lønne enhver etter det han har gjort. Her siterer Jesus Ordspråkene 24,12 og Salme 62,13. Og sannelig finner vi ikke det samme hos Paulus i Rom. 2,6. Hvis vi også tar med domsscenen i Mt.25,31ff, så er det vel et poeng vi ikke kommer utenom: Vi skal dømmes etter vår praksis. Her er det ikke mye hvile i nåden.

Men likevel er det et poeng å få fram i hvilken sammenheng disse ordene om å lønnes etter sin praksis står i: Er vår praksis å ville berge livet, eller er vår praksis å være villig til å miste det, slik som Jesus gjorde? For Jesus hadde sans for det Gud vil. Og hva er det Gud vil? «Bli lys!» er det Gud vil. Og Gud får til lys av ingenting.

#### FINNE ELLER BLI FUNNET?

Hva er best: å finne eller å bli funnet? Eller: Hva er vi mennesker mest opptatt av: å finne eller å bli funnet?

Kanskje ingen av delene. Det er mye som tyder på at mange av oss liker best å lete. Det gir frihet og åpenhet. Kanskje frykter man at leken er slutt hvis man finner eller blir funnet. Det er nå en gang slik at det er dramatikken i fortellingene og eventyrene underveis som lever i oss, og ikke bryllupet eller festen til slutt. Når vi tenker på Per og Pål og Espen Askeladd, så er de stadig underveis. De sitter ikke til bords hos kongen eller hjemme hos mor og far med sår rygg. Og sønnen er og blir først og fremst «den bortkomne sønnen». Men så ser jeg at 05-utgaven setter overskrifter over søndagens evangelie-tekst: sauen og sølvmynten «som ble funnet igjen».

Gammel og ny tekstrekke kan synes å formidle nesten helt motsatte budskap. Og

kanskje gjør de det. Samtidig er det vel slik at vi er vel ikke så helt lite dobbelt vi selv heller. Det er en dobbelthet her som ligner på livet.

Det er deilig å bli funnet. Det gir hvile. Det er spennende å finne. Det gjør at vi vokser. Det er skummelt å bli mistet. Fotfestet forsvinner. Det er frigjørende å miste. Det åpner for noe nytt.

#### SALMER

Gammel:

NoS 767 – Solglans som skjelv

S97 61 – Forunderleg, eit vrak som meg  
S97 78 – Som et barn ble du båret til meg  
NoS 319 – Min hyrding er vår Herre Gud  
NoS 370 – Hvert et lys i livets natt  
NoS 596 – I dine hender, fader blid

Ny:

NoS 767 / S08 135 – Solglans som skjelv / Änglamark  
S08 94 – Hellig er vår Gud og konge  
NoS 913 – Hallelujaomkved (før og etter evangelielesingen)  
S08 232 / S08 228 – Alt vil eg gi til Jesus / Just a closer walk with Thee  
NoS 415 – Du Far og Herre, du som rår  
NoS 416 – Alltid freidig ■

# LOV OG GODE GJERNINGER

Gjeldende tekstrekke: Luk. 15,1-10, Mika 7,18-19 og Ef. 2,1-10

Ny tekstrekke: Josva 24,19-24, Hebr. 12,1-3, Matt. 16,24-27

## BEATE FAGERLI

Seniorrådgiver i Mellomkirkelig råd  
beate.fagerli@kirken.no

### TIDEN ETTER PINSE OG TREENIGHETSTIDEN

Det er en spennende utfordring å skulle sammenligne to tekstrekker, som delvis overlapper hverandre tematisk. Men det er ikke lett å orientere seg i dagens brokete forsamling av ord om lov, bud, gjerninger, dom og å dømme. Særlig ikke når overholdelse av loven er sett som et gode i en tekst, mens det slett ikke er nok i en annen av tekstene. Vi kan si at begge tekstrekker forholder seg til konsekvensene av våre gjerninger, og formaner til det gode. Men de gjør det på (minst) to forskjellige måter.

Første tekstrekke for 5. søndag etter pinse i gjeldende ordning handler i hovedsak om dom. Hovedbudskapet er likevel ikke selve dommen som venter oss, men at ingen mennesker kan sette seg til doms over andre. Konsekvensen av en slik dom ville være å dømme seg selv. Det underliggende i disse tekstene er altså ikke bare en forståelse av dommen, men av hvem som har rett til å dømme, hvem som er dommeren.

I andre tekstrekke for 5. søndag i treenighetstiden settes fokuset i større grad på formaningen til gode gjerninger. Fordi gjerningene våre får konsekvenser er det avgjørende hvilke gjerninger vi gjør, om de er gode, onde

eller meningsløse. Tekstene i denne rekka fører oss rett inn i den spenningsfylte debatten rundt de gode gjerningers betydning for et kristenliv. Men tekstene er ikke entydige.

Der evangelieteksten kan leses som om gjerningene fører oss til doms, antyder Paulusteksten at det er selve gjerningene som dømmes.

### TEKSTER TIL 5. S. E. PINSE, I. REKKE

I Jakobs brev (4, 11–12) finner vi en nokså lovtro jødekristendom. Avsnittet vårt åpner med en klok formanings, og en påfølgende forklaring for formaningen: Den som dømmer andre stiller seg over loven ved å gjøre seg selv til dommer, en rolle ikke hvem som helst bare kan ta seg til. Hvis alle gjorde seg til dommere, hva ville det da bli av loven? Når dette perspektivet er åpnet, kommer selve poenget i v. 12: det er bare én premis-sleverandør for lov og dom.

I 1. Mosebok (4, 8–15) får vi fortellingen om Kain og Abel. Historien handler i denne sammenheng faktisk ikke først og fremst om loven, men om dommen over Kain. Kain dreper, en handling som må få konsekvenser. Kain vet at han må straffes og frykter for sitt liv. Men til dette sier Herren: «Nei!» Det er et interessant svar når vi jobber med tematikken dom. Kains drap på sin bror fremstår ikke bare som ond, men som



en rent meningsløs handling. Hvis straffen for en slik meningsløs handling skulle være død, ville straffen å ta hans liv fremstå som like meningsløs. Det interessante ved Herrens straff er at Kain slipper å frykte for sitt liv, men nettopp nåden ved å få leve er den straff Kain får, han skal forfølges av sin handling gjennom livet. En kan lure på hva slags merke Herren satte på Kain for at han ikke skulle slås i hjel (v.15), er det et merke på Guds nåde eller Guds straff?

I evangelieteksten (Matt. 7, 1–5) gjentas tema fra Jakobs brev i åpningsordene: «Døm ikke, for at dere ikke (selv) skal bli dømt». Men fra v. 3 belyser bildet om flisen i din brors øye og bjelken i ditt eget en annen side av saken. Det er en grunn til at en ikke selv er satt til dommer over andre; bjelken i ens eget øye gjør en svaksynt i slike saker. Det vil si, en kan ikke dømme andre før en har anvendt samme lov og målestokk på seg selv. (Se mer om Matteus nedenfor)

Med forskjellige innfallsvinkler eller betoning er felleselementer i alle tekstene menneskets egen rolle overfor loven og menneskets situasjon i møte med dommen. Mennesket er ikke premissleverandør for loven, det er det Gud som er, og tekstene markerer til ydmykhet overfor lov og dom.

#### TEKSTFORSLAG TIL 5. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN, 2. REKKE

I det nye forslaget til hovedgudstjeneste er det lagt inn en bibelsk salme som eget ledd mellom lesningene. Denne er ikke ment som lesetekst, men skal synges. Salmen kan erstattes med en annen. Salmen kan også falle bort dersom det kun leses evangelietekst.

Vårt forslag (Salme 33, 18, 19, 20 med

omkved fra v. 5b) fokuserer ikke samme grad som lese- og pretekstene på formaning til gode gjerninger som den fremhever vår avhengighet av Herren. Nettopp derfor kan den være en god hjelp til å balansere dagens tekster, i tillegg til at den er poetisk. (Salmen hadde forøvrig passet godt sammen med tekstene i gjeldene ordning.) Det eneste jeg kunne ønske meg var at omkvedet hadde beholdt hele vers 5. Slik det står nå er omkvedet tatt litt løst ut av sin sammenheng et annet sted i salmen. Hadde hele «Han elsker rett og rettferd, jorden er full av hans godhet» fått være med, ville både salmens og tekstenes helhet vært bedre ivaretatt, selv om uttrykket kanskje ikke blir så mykt?

Teksten fra GT er hentet fra Ordspråkene (7, 1–3), og er som lesetekst en ren formaning til å ta vare på budene. Vårt avsnitt er en typisk innledning (se begynnelsen av kapitlene 2, 3, 4 og 5) til formanende visdomstekster. I seg selv kan jeg ikke se at teksten har særskilt egenverdi, siden sammenhengen den står i ikke er tatt med. I stedet blir den her løsrevet fra sin egen kontekst og benyttet som innledning til tekster hentet fra NT. Kan det være meningen? (Innledningen står egentlig til en illustrerende advarsel om ikke å la seg lokke av fremmede kvinner, da det kan føre til hor og utroskap). V 2a formidler hovedbudskapet i teksten, og representerer gammel formanende visdomstradisjon og den gamle loven.

Epistelteksten er hentet fra 1. Kor. 3, 10–15. Paulus' bygningsmetaforer viser til Guds tempel, og Guds tempel er menigheten (vv.16f). Det er menighetens og den enkeltes ansvar å bygge menigheten på skikkelig vis. Solid byggverk forbindes med visdom

og klokskap (Ordsp. 10,25; 24,3 ff), men hos Paulus er denne visdommen knyttet til selve grunnvollen, Jesus Kristus, og ikke til den enkeltes kloke bygningskonstruksjoner.

Likevel vil vårt utdrag i sammenligning med det øvrige tekstutvalget legge vekt på den enkeltes gjerninger og kvaliteten av gjerningene. Disse skal prøves på dommens dag, hvor det vil avsløres om de er bygd på grunnvollen, Jesus Kristus.

Det er interessant å merke seg v.14 og 15, hvor Paulus nærmest gir uttrykk for at det er selve gjerningene som skal dømmes og ikke den som har utført dem. Den som har utført gjerningene må likevel leve med konsekvensene av egne handlinger. («Selv skal han bli frelst, men da som gjennom ild»).

OBS! Dette står i kontrast til de to påfølgende vers (vv.16f), hvor den som ødelegger Guds tempel selv skal ødelegges. Her får vi en påminnelse om at bygningen refererer til Guds tempel, menigheten, fellesskapet av hver enkelt. Fellesskapets grunnvoll er Kristus. De gjerninger som skal vurderes i vårt tekstutdrag må derfor forstås i lys av fellesskapet og om de tjener fellesskapet eller ikke.

#### Til prekenteeksten

Matt. 7, 21–29 utgjør slutten av Bergprekensamlingen i Matteus med en parallell i Lukas 6 og 13. I Matt. fremstår utvalget i større grad som redigert, slik at vi får to forskjellige avsnitt satt sammen, «Falske disipler» (vv.21–23) og «Huset bygd på fjell» (vv.24 – 29), noe som kan være en utfordring for prekenen. Begge avsnittene kan brukes utdypende i forhold til hverandre, men det gjelder å ha tunga rett i munnen.

V. 21–23 omhandler det å gjøre Guds vilje. Men dette avsnittet fokuserer på at en misforståelse av hva som er Guds vilje, eller en gjerning gjort i Herrens navn, men uten de riktige intensjoner, ikke kan gjenkjennes som Guds vilje. Intensjonen bak en gjerning er avgjørende.

Siste avsnitt har fellestrekk med teksten fra 1. Kor., her er det Jesus som bruker bygningsmetaforer. Teksten fokuserer ikke bare på konsekvenser av våre gjerninger, men på hvilket grunnlag gjerningene bygger på. Grunnlaget for gjerningene er Jesu ord. Hovedtema blir derfor etterfølgelse av Jesus.

Tekstene i dette utvalget handler om etterfølgelse, intensjonen bak gjerningene og de følgende konsekvenser. Men tekstene peker tilsynelatende i litt forskjellig retning. Det å høre på formaning og følge dem er av det gode. På den annen side er gjerninger som følger formaningen ikke nødvendigvis nok i seg selv. Det holder ikke å tilsynelatende gjøre gode gjerninger i Herrens navn og for øvrig gjøre som man vil. Selve intensjonen bak en gjerning er av betydning.

#### SAMMENLIKNING

På en måte er tekstene i 1. rekke til gjeldende ordning enklere å forholde seg til når det gjelder avgrensning av tema. En gammeltestamentlig oppfatning av Guds rettferdige lov finner gjenklang hos Jakob og Matteus. Ydmykhet overfor lov og dom er dessuten et allmennmenneskelig klokt råd. I tillegg gir tekstene bilder og fortellinger som kan være til hjelp for utlegning og aktualisering.

Det nye forslaget til 2. rekke finner jeg ikke like enkelt å samle i ett hovedbudskap. Her forholder flere elementer seg til hver-

andre på en mer spenningsfylt måte, som intensjonen bak og motivasjonen for gode gjerninger, konsekvenser av gjerningene og spørsmålet om dom. Ikke desto mindre kan dette være en fruktbar spenning å utdype i prekenen, som i spenningen mellom 1. Korinterbrev og Matteusevangeliet, mellom den gamle og den nye loven.

#### TEMATISERING HOS MATTEUS

Tekstene fra Matteusevangeliet hører til Bergprekensamlingen, og det kan være verdt å peke på antitesene i kap.5, 21ff; 27ff; 31f; 33ff osv («Dere har hørt det er sagt..., men jeg sier dere...»). Disse representerer en skjerpning av loven. I en slik innskjerping av loven ligger en kritikk av en lovfromhet som kun er uttrykk for forfengelig og egenrettferdighet. Videre vil en slik innskjerping av loven gjøre den svært vanskelig å overholde. Dermed avsløres lovfromheten som en feiltolkning av lovens egentlige intensjon. Loven er ikke et middel til egen fortjeneste. Loven er retningslinjer for menneskets forhold til fellesskapet, og dermed til Gud.

Lønn for å overholde eller straff for å bryte loven henger sammen med gudsrikeforkynnelsen (himmelriket). Saligprisningene (5, 3-12) gir en nøkkel til hva og for hvem lønnen i himmelen er. Og «disse mine minste» (25, 40; 25, 45) beskriver Guds relasjon til mennesket. Hvordan en forholder seg til disse mine minste beskriver ens egen relasjon til Gud, så vel som til andre mennesker. En innskjerping av loven er dermed ikke rasjonell, den er relasjonell. Gjerningene og deres lønn og straff blir da også knyttet til ens forhold til Gud og til fellesskapet.

#### KONKLUSJON

Det er i lys av Jesu gudsrikeforkynnelse i Matteusevangeliet at formaningene til de gode gjerninger må ses. De gode gjerninger gjøres ikke for lovens skyld, de gjøres for den neste, for gudsrikets skyld. Guds rike er selve oppfyllelsen av det gode fellesskap, hvor mennesker lever i rettferdighet og fred med Gud, og med hverandre.

Til prekenen kan en selvfølgelig benytte seg av andre tematiseringsmuligheter, litt avhengig av hvilken tekststrekke en preker over. Korinterbrevet og Paulus' forståelse av forholdet mellom menigheten og Kristus, av forholdet mellom loven og nåden er en innfallsvinkel. I vår lutherske arv finnes også mange tematiske eksempler på spenningsforholdet mellom den gamle og nye loven, rettferdiggjørelsen (CA IV), troen og de gode gjerninger (CA XX). Men det beste ville være om en kunne illustrere selve målet for de gode gjerninger, nemlig fellesskapet, ved en fortelling eller et eksempel som inspirerer til fortsatt fellesskap.

#### TIL LITURGIEN

For begge tekststrekker er fellesskapet mellom mennesker og fellesskapet med Gud sentrale, med den spesielle betoning tekstene har. Dette bør gjenspeiles i gudstjenesten.

Ved dåp av eldre barn/ungdom og voksne kan en etter det nye liturgiforslaget velge en tekst som spesielt passer dagens tekster. Jeg ville foreslå for eksempel Matt. 11, 25-30 eller Rom. 6, 3-5. Eller Kol. 2, 12. Trosbekjennelsen bør plasseres under dåpen.

Synsbekjennelsens plass i det nye liturgiforslaget kan diskuteres. Men følger gudstjenesten det nye forslaget kan synsbekjen-

nelsens plassering etter prekenen og helt i begynnelsen av forbønnen forstås naturlig og inkluderende. Det bør i begge gudstjenester være nattverd.

#### SALMEFORSLAG

Noen salmer som kan passe denne søndagen, både for gjeldene ordning og det nye forslaget (alle er hentet fra Norsk Salmebok):

Inngang: 108

Før preken: 728

Etter preken: 223: (For gudstjeneste etter det nye forslaget er det å håpe at trosbekjennelsen kan flyttes til dåpen, slik at en her synges salmen umiddelbart etter preken.)

Før nattverd: 418

Under nattverd: 140 har en nokså gammelmodig tekst, men kunne kanskje passe. Den synges sjelden og har en vakker, gammel melodi. (Obs! Kan være ukjent for mange)

Utgang: 727

---

#### ■ APOSTELDAGEN

## «VÆR IKKE REDD!»

Gjeldende tekststrekke: Luk 5, 1-11; 1Mos 12, 1-4a; 1 Tim 1, 12-17

Ny tekststrekke: P Salme 40, 10/11/12 omkved: v. 9; Jer 1, 4-10; Apg 20, 24-32; Matt 16, 12-20

#### SVENTHORE KLOSTER

Rådgiver i Mellomkirkelig råd  
sven.thore.kloster@kirken.no

#### APOSTELDAGEN

I liturgireformens forslag til nye tekststrekker endres navnet 6.s.e.pinsje til 6.s.i treenighets-tiden. Men kallenavnet «aposteldagen» består. Så er altså tematikken og tekstenes tolkningsnøkkel gitt en gang for alle: Det handler om apostler. På en måte er det skvært og ok. Slike tematiske søndager finnes det flere av. Men på en annen måte føles det irriterende å møte tekster med en så tydelig uttalt agenda. Det at tekstene i tillegg oppleves tunge fordi de bærer med seg lange, dogmatiske og konfesjonelle tolkningshistorier, som jeg som leser er formet av mye mer enn jeg aner,

gjør det ikke lettere. Man kan lure på om det i det hele tatt blir mulig å oppdage noe nytt i fortellingene bakom aposteltematikken. Selv om denne tekstkommentaren ikke er et godt eksempel i så måte, kan det eventuelt være noe å tenke på for dere som skal preke på denne søndagen.

I den nåværende tekststrekken er det Peters fiskefangst, slik den er beskrevet i Luk 5,1-11, som brukes til å sette aposteltematikken på dagsorden. I teksten møter vi Jesus som ber Peter kaste garnet uti en gang til, noe som fører til at fiskerne får så mye fisk at garnet nesten revner. Peter reagerer ved å kaste seg ned for Jesu føtter og si «gå fra meg Herre, for jeg er en syndig mann.» Jesus ber

ham om ikke å være redd, men heller bli en menneskefisker og følge ham.

## GUDSERKJENNELSE OG SELVERKJENNELSE

Peters reaksjon er både klassisk og samtidig litt underlig. Han reagerer med frykt når han erkjenner at Jesus er mer enn det man tilsynelatende skulle tro. Peters gudserkjennelse, om man kan kalle det det, er også hans selverkjennelse: Jeg er en synder, gå fra meg Herre. Når Peter ser Jesus, ser han også hvem han selv er, og holder dom over seg selv. Mennesker møter Gud på mange forskjellige måter i Bibelen. Peters ydmyke og selvdømmende reaksjon er ikke unik. Lukas skriver ham inn i rekken av tradisjonens store menn som for eksempel Moses og Jesaja. De reagerte på noenlunde samme måte i sine første møter med Gud – med syndserkjennelse, ydmykhet og nedslått blikk. Men Bibelen forteller også om andre møter, der mennesker (interessant nok oftest kvinner?) møter Gud og Jesus annerledes – med en annen stolthet eller stahet – som for eksempel den kanaaneiske kvinnen eller den samaritanske kvinnen.

Finnes det en naturlig måte å møte Gud på? Neppe, og det er interessant at et mangfold av reaksjonsmønstre og møteformer har fått plass i de hellige skriftene. Men ut fra den aktuelle teksten kan det være verdt å påpeke sammenhengen mellom gudserkjennelse og selverkjennelse. Det er en rød tråd i mange av møtene det berettes om i Bibelen – uavhengig av ydmykhetsgraden til de ulike karakterene. Inn i vår egen samtid finner vi igjen deler av denne tematikken i diskusjonen om syndsbekjennelsens karakter og

plassering i gudstjenesten i dag. Bør det legges opp til at menneskers første møte med Gud i gudstjenesten skjer som oppreiste og feirende mennesker, eller som syndsbekjennende og selvransakende mennesker?

## JESUS SIER: «VÆR IKKE REDD»

Uansett hva man måtte mene om den saken, er Jesu svar på Peters selv- og syndserkjennelse interessant: «Vær ikke redd». Det er som om Jesus sier: «Jeg er ikke interessert i din dom over deg selv. Det jeg er interessert i, er at du skal følge meg for å si til folk at de ikke skal være redde. Gud er ikke som du tror.»

Hvorvidt selv- og syndserkjennelsen derimot er nødvendig for at Jesus skal si «vær ikke redd», er et spørsmål man alltid kan gruble over. For Luther var vel dette et poeng, og ulike fromhetstradisjoner i Norge har vært sterkt preget av dette. Derfor har også understrekingen av menneskets syndighet, men at Gud kan bruke nettopp syndige mennesker i sin tjeneste, vært et sentralt motiv på aposteldagen. Det ser man ikke minst i kollektbønnen for dagen (Evige Gud, du som kan bruke svake og syndige mennesker i din tjeneste, vi takker deg...), men også i leseteksten fra 1.Tim 1.

Det er selvsagt et godt og oppløftende poeng at Gud vil bruke mennesker som de er i sin tjeneste. Men man kan lure på om mange av fromhetstradisjonene i Norge, som i stor grad har understreket menneskets synd, og da gjerne med et enfoldig (les moralsk) syndsbegrep, har vært kontraproduktive og medvirket til å overdøve Jesu ord om ikke å være redd. Hvor hensiktsmessig er det å stadig minne oss om vår syndighet, når dette er

noe som kommer spontant av seg selv i møte med Gud? Det er jo nettopp det spontane som kjennetegner Peters reaksjon i teksten. Møtet med Jesus får ham til å innse hvem han er. Det er ingen som forteller ham det. Loven forkynner seg selv. Jesus trenger ikke først gjøre Peter til en synder for så å frelse ham.

#### OPPBRUDD

En annen ting tekstene fra dagens tekststrekke fokuserer på, er oppbruddet. Peter og disiplene rodde båtene i land, forlot alt og fulgte Jesus. Det samme gjør Abraham i leseteksten fra Gen 12. Han kalles av Gud til å bryte opp fra sitt land og sin slekt. Han forlater alt og legger i vei mot Kanaan. Hører oppbruddet med til det å være apostel? Må man forlate noe for å følge Jesus?

Det har lite for seg å svare kort ja eller nei på det spørsmålet. Det bidrar i liten grad til nyttig refleksjon og er i beste fall unyansert og derfor lite interessant. I verste fall kan det være farlig. Uansett hva man måtte mene om kristen vs. allmenn etikk, friggjøringsteologisk radikalisme vs. folkekirkelig konformisme, kommer man ikke bort fra at det i flere bibeltekster tematiseres et oppbrudd i forbindelse med det å være apostel, profet eller følge Gud/Jesus. Selv om oppbruddene arter seg svært forskjellig, kan det virke som om den som følger Jesus ikke forholder seg likegyldig til verden. Og i det finnes det spor av oppbrudd – fra noe og mot noe. Å si ja til Jesus innebærer å si nei til noe annet, fordi Jesus-etterfølgelsen blant annet er å ta stilling. Samtidig kalles ikke Peter eller de andre apostlene ut av verden eller bort fra folk. Abrahams oppbrudd må vel kunne sies å

være i drøyeste laget sånn sett. Dersom Peter bestemte seg for å følge Jesus fordi Jesus sa «vær ikke redd», er det snarere et kall til å møte mennesker midt i hverdagen og virkeligheten deres – ikke å vandre bort fra folk og slekt til ukjente land.

Et forkynner-knep vil sikkert være å aktualisere tematikken ved å spørre om hva man må bryte opp fra i vår tid. Men det er også en krevende øvelse hvor generelle svar lett har en tendens til å gli over i verdensforrakt eller moralisme. Det er kanskje som med synds-erkjennelsen – de beste svarene kommer av seg selv? I møtene med Gud skjer det noe. Vi forandres og fornyes. Vi erfarer oss selv på nytt. Vi får tilført noe til livene våre, og vi forlater noe.

#### EN LEVENDE GUD – ØDELEGGE OG BYGGE OPP

De menighetene som prøver ut forslaget til ny tekststrekke, møter aposteldagen gjennom teksten om Peters bekjennelse fra Matt 16, 13-20. Dette er også en tekst om Jesus og Peter, men her arter møtet seg ganske annerledes. For det første møter vi en helt annen Peter. Når Jesus spør disiplene om hvem de sier han er, svarer Peter: «Du er Messias, den levende Guds sønn.» Også dette er en bekjennelse som får følger for Peter. Men det er ingen ydmyk syndsbejennelse. Her er det mye gudserkjennelse, men lite eksplisitt selverkjennelse.

Vi møter også en ganske annen Jesus. Han responderer på Peters bekjennelse med å si at på ham vil han bygge sin kirke som døden ikke skal ha makt over, og at han skal få nøklene til himmelriket. Det er jo en voldsom programerklæring, og den har da også

fått voldsomme (i alle ordets betydninger) historiske konsekvenser.

Peter gis makten til å både binde og løse. Det er utvilsomt en del av aposteloppdraget hans. Jeremia som også kalles til tjeneste av Gud i den tilhørende leseteksten (Jer 1,4-10) får på tilsvarende vis et ganske krevende oppdrag: Han blir satt over folk og riker og skal «rykke opp og rive ned, ødelegge og bryte sundt, bygge og plante.» Noe skal rives ned, og noe skal bygges opp. Noe skal bindes, og noe skal løses. Verken apostlene eller profetene skal være likegyldige til verden.

Spørsmålet vi blir sittende igjen med som lesere er hva det er vi er kallet til å rive ned og bygge opp. Hva er det med Peters bekjennelse som gjør at Jesus vil bygge sin kirke på den? En interessant lesning er å ta utgangspunkt i at Peter bekjenner at Jesus ikke er hvilken som helst gudesønn, men *den levende* Guds sønn. Det er bekjennelsen til den levende Gud som Jesus vil bygge sin kirke på. Den bekjennelsen fordrer mennesker uavbrutt til å rykke noe opp og plante noe på nytt. Rykke opp stivnede gudsbilder av stivnede guder. Plante nytt liv og bygge opp nye levende gudsbilder og relasjoner. Den levende Gud lever, gråter og ler. Apostler får derfor til enhver tid en stor jobb med å følge med på hvor Gud har beveget seg hen. Hvor er hun nå? For at gode forestillinger skal få gro frem, må kanskje andre forestillinger ødelegges?

## GLUPSKE ULVER OG ALLMENNE PRESTER

Et poeng med tekstgjennomgangene i dette nummeret av NNK er å sammenligne tekstene i eksisterende tekstrekke med forslaget

til ny tekstrekke. I forhold til aposteldagen er den øvelsen lite fruktbar, fordi preteksten i 2. tekstrekke i det nye tekstforslaget (Matt.16) allerede finnes i den eksisterende tekstrekke – da som 1. rekke. Det er altså ikke noe nytt å preke over Peters bekjennelse på aposteldagen.

Men det er én liten endring i det nye forslaget. Den andre av eksisterende 1. rekkes lesetekster, 1 Pet 2, 4-10, foreslås erstattet med Acta 20, 24-32. Tilsynelatende er ikke dette en nevneverdig endring, og teksten i Acta 20 er en helt ok tekst. Men det er like fullt noe oppsiktsvekkende ved byttet. 1 Pet 2, 4-10 er bibelstedet som omhandler, og som er selve kronargumentet for, det allmenne presteskap i luthersk teologi. Peters bekjennelse i Matt 16 er på den andre siden et av de viktigste bibelstedene for den romersk-katolske kirkes embedsteologi. Nettopp på en aposteldag er det en vesentlig endring.

Jeg er usikker på om prester i Den norske kirke bør bruke aposteldagen til å snakke om det allmenne presteskap vs. den romersk-katolske kirkens embedssyn. Men det kunne være interessant å bruke dagen til blant annet å tematisere hvordan man tenker om apostolitet i vår kirke.

Leseteksten fra Acta 20 er i så måte interessant. Den er et utdrag fra Pauli avskjedstale til de eldste i Efesos. Han ber dem ta vare på den hjord som Den hellige Ånd har satt dem som tilsynsmenn og hyrder for. For når Paulus har reist, vil glupske ulver infiltrere flokken, og noen av deres egne skal stå frem og fare med vrang lære. Derfor trengs det hyrder og tilsynsmenn. De skal verne om den rette lære og lede flokken på den rette vei. Det er altså en oppgave for noen å se til

at budskapet om den levende Guds sønn ikke blir feilformidlet. Hvordan kvalitets-sikrer man den overleveringen som startet med Peter?

I den lutherske tradisjon er nøkkelen å innholdsbestemme den apostoliske overleveringen snarere enn å gi den en formell bestemmelse (som for eksempel å forankre den i spesielle personer eller embeter). Apostel er den som er apostolisk, og apostolisk er det som forkynner de gode nyhetene om den levende Guds sønn. Dette er kjernen i Luthers materiale skriftprinsipp – en teologisk presisering av uvurderlig verdi. Det er innholdet som gjør noe apostolisk – ikke ytre autoriteter, personer eller menneskelige konstruksjoner. I så måte er det verdt å grunne videre på om Jesus velger å bygge kirken på Peter som person, eller på Peters bekjennelse. Er det ikke slik at Peters bekjennelse til en levende Gud på sett og vis undergraver Peters egen posisjon? Bekjennelsen til en levende Gud er fundamentalt overskridende. Den overskrider til og med den døde Peter.

Jeg mener ikke å si at noe er apostolisk bare fordi det er fint og passer bra inn i vår samtid. Det blir for lett vint. Ordet apostolisk peker uunngåelig tilbake til apostlene og har dermed noe uunngåelig historisk over seg. Vi er ikke løsrevet fra en kirkelig tradisjon. Det uunngåelig historiske minner oss om at det må være en eller annen form for kontinuitet i tradisjonen. Men det peker likefullt ikke tomt tilbake til en død tid. Det baserer seg på bekjennelsen til den levende Guds sønn – til en Gud som er virksom i historien også i dag. Derfor blir det meningsløst når for eksempel romantiske røster hevder at urkirken var mer sann enn det dagens kirke er. Vi er kirke i dag, og vi responderer på møtet med den levende Gud i dag med å tolke dette i lys av budskapet som er overlevert oss, og fortelle videre at Jesus er den levende Guds sønn som møter mennesker og sier «vær ikke redd». Det er det fint å få sagt på aposteldagen – uavhengig av om man bruker dagens tekststrekke eller prøver ut den nye. ■